

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIEREA
ARHIVELOR SECURITĂȚII

DOSAR

PRIVIND PE

PĂTRĂSCANU
LUCRETIU si altii

1531905

P 000218 anexa 3

Cota SRI 40002

Cota CNSAS P218
anexa 3

C.N.S.A.S.

P218/10003

To. Storo

R A P O R T U L
=====

Comisiei de partid, constituită în vederea clari-
ficării situației lui LUCRETIU PATRASCANU

Pe baza hotărîrii Prezidiului Permanent al CC al PCR, o comisie de partid a primit sarcina să clarifice împrejurările în care a fost arestat, anchetat, condamnat și executat LUCRETIU PATRASCANU. Comisia, formată din tovarășii Gheorghe Stoica, Vasile Patilineț, Ion Popescu-Puțuri și Nicolae Guină, a examinat, cu ajutorul unui colectiv^{x)}, documentele care au stat la baza procesului și a purtat discuții cu un mare număr din cei implicați în "procesul PATRASCANU", cu principalii anchetatori și procurori, cu membrii completului de judecată, precum și cu unele persoane care au avut funcții de răspundere în acea vreme, la Serviciul Secret de Informații și la Ministerul Afacerilor Interne. În total au fost studiate 225 dosare, însumînd peste 50.000 file.

x

x x

Din documentele studiate și din discuțiile avute, rezultă următoarele:

LUCRETIU PATRASCANU s-a născut la 4 noiembrie 1900 în Bacău, într-o familie de intelectuali cu vederi democratice.

^{x)} Colectivul a fost constituit în noiembrie 1965, pe baza hotărîrii Secretariatului CC al PCR, fiind compus din tovarășii Vasile Patilineț, secretar al CC al PCR; Ion Stănescu, membru al CC al PCR, președintele Consiliului Securității Statului; Grigore Răduică, șeful Secției pentru controlul muncii la MFA, MAI și Justiție la CC al PCR; Ion Medrea, membru al Colegiului Central de Partid; Teodor Vasiliu, adjunct de șef de secție și șef al Comisiei juridice a CC al PCR; Buru Lefter, adjunct al procurorului general; Tănase Evghenie, șef de direcție la Consiliul Securității Statului.

În casa tatălui său se întâlneau în mod frecvent personalități de seamă ale culturii românești (M. Sadoveanu, G. Galaction, Jean Bart, I. Slavici, C. Stere și alții).

A intrat în mișcarea muncitorească în anul 1919 și a devenit membru al PCR de la înființarea partidului.

În anii 1922-1923 a făcut parte din Comitetul Executiv al partidului și a fost prim redactor al ziarului "Socialismul". În anul 1927 a răspuns de redacția ziarului "Deșteptarea", aflat sub conducerea partidului comunist. A participat la majoritatea congreselor Partidului Comunist Român, iar în diferite perioade a făcut parte din colectivul de conducere al partidului, ca membru al Comitetului Central.

A înființat în București biroul juridic al Ajutorului Roșu și a apărut în numeroase procese intentate comunistilor, precum și altor elemente democratice.

Din toamna anului 1933 până în primăvara anului 1934 a fost reprezentant permanent al P.C.R. la Comintern.

După revenirea în țară, la începutul anului 1935, a lucrat pe linie de propagandă la regionala de partid Iași, iar la sfârșitul aceluiași an a revenit în București, primind însărcinarea să se legalizeze, să ducă tratative cu alte partide și organizații pentru încheierea Frontului Popular, și să organizeze apărarea în unele procese importante. (P. Constantinescu-Iași, Ana Pauker și altele).

A publicat numeroase articole sub semnătura proprie și cu pseudonimul Andrei Moldoveanu, în care a abordat probleme de istorie, filozofie și viață politică.

În 1931 a fost ales deputat în Parlament, din partea forțelor democratice.

În toată această perioadă a fost urmărit de siguranță, a avut percheziții la domiciliu, a fost arestat de șase ori, iar în timpul războiului a avut domiciliu obligatoriu la Poiana Tapului, și în două rânduri a fost internat în lagăr.

A participat efectiv la pregătirea și înfăptuirea actului de la 23 August 1944, fiind unul din principalii reprezentanți ai Partidului Comunist în contactele cu reprezentanții palatului regal și ai partidelor "istorice", și singurul ministru comunist în primul guvern constituit după răsturnarea dictaturii fasciste.

A fost președintele comisiei de armistițiu și a făcut parte din delegația română la Conferința de pace de la Paris.

În perioada 23 August 1944 - martie 1948 a îndeplinit funcția de ministru al Justiției.

Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 l-a ales membru al Comitetului Central, iar în 1946 a fost cooptat - pentru un timp scurt - membru în Biroul Politic.

Pe baza unei dispoziții date de GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, LUCRETIU PATRASCANU a fost reținut începând de la 28 aprilie 1948 într-o casă a partidului și supus unei cercetări pe linie de partid, care a durat 17 luni, în legătură cu unele manifestări în activitatea sa politică. La aceste cercetări au participat IOSIF RANGHET, tov. ALEXANDRU DRAGHICI și tov. TEOHARI GEORGESCU, iar la unele discuții și GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ.

Imediat după reținerea sa, cu prilejul zilei de 1 Mai 1948, LUCRETIU PATRASCANU a adresat o scrisoare către toți membrii Secretariatului partidului, în care se arată:

"Azi, când muncitorimea, și cu ea întregul popor, sărbătorește ziua de 1 Mai într-o Românie pe care am visat-o în tinerețe și pentru îndeplinirea căreia, cu toate puterile mele, am luptat o viață întreagă -, eu mă sor de la un capăt la altul camera unei închisori, exact cum făceam, cu ani în urmă, la Văcărești, la Brașov sau Jilava.

Se împlinesc peste scurt timp 29 de ani de când am intrat în rândurile P.C. În acest lung șir de ani, de neîntreruptă activitate, am putut de multe ori greși, avea slăbiciuni în muncă, chiar abateri. Dar de nimeni și niciodată n-au fost puse la îndoială cinstea mea de comunist, devotamentul meu față de P., dorința și străduința mea de a urma fără șovăire linia P. nostru. Si acum, sub noianul unor informațiuni de multă vreme ticluite - rezultatul unei evidente provocări - sînt pus în situația de astăzi. Nu voiesc să-mi mișcorez vina de a fi fost lipsit de vigilență față de unii

oameni cu care am venit în contact și de a fi discutat unele chestiuni care mă priveau dincolo de cadrele P. Dar numai atât. Eu vă rog, ca tovarăși dintre care cu unii am început activitatea mea în P., să judecați cu obiectivitate faptele, să cântăriți, fără idei preconcepute, materialul adus în discuție și să nu luați o hotărâre care ar avea ca urmare nu numai distrugerea mea morală, ci și cea fizică. În Secretariat sînt tov. care în 1939 au împiedicat să se comită o nedreptate contra mea - ca membru de P. - din partea unor oameni dovediți apoi dușmani ai mișcării. Grelele încercări din ultimele două luni, și mai ales din ultimele zile, plătite cu mari suferințe și morale și fizice, precum și întreaga discuție care a avut loc, m-au învățat multe, foarte multe lucruri. Am intrat în P.C. călăuzit de învățăturile lui Lenin, care în împrejurările diferite prin care nu o singură dată am trecut, mi-au dictat atitudinea și mi-au stat în apărare.

Aceste învățături mă conduc și astăzi; în ele cred neștrămutat și în clipa de față. De aceea nici un moment nu m-am lăsat cuprins de demoralizare și nimic din convingerile mele și din tăria sufletească nu s-a clintit, după cum întreagă și fără rezerve este încrederea mea în conducerea partidului. Am cerut să mi se dea muncă de P. Aceeași cerere o fac și acum prin această scrisoare. P. și conducerea lui au putința să controleze activitatea și atitudinea mea - nu după vorbe, ci după fapte. Este singurul lucru pe care îl cer". (Vol. 10, pag. 399 și verso).

Deoarece din cercetările pe linie de partid nu au rezultat fapte care să constituie infracțiuni penale, în octombrie 1949 LUCRETIU PATRASCANU a fost predat organelor Serviciului Secret de Informații. La sfîrșitul anului 1950, el a fost predat organelor Ministerului Afacerilor Interne unde, de asemenea, cu toate insistențele, nu s-a putut stabili decît faptul că a săvîrșit unele abateri și greșeli pe linie de partid, care nu puteau fi sancționate penal.

După plenara CC al PCR din 1952, când a fost schimbată conducerea Ministerului Afacerilor Interne, s-a constituit un nou colectiv de anchetă în frunte cu SOLTUTIU ION, sub conducerea nemî locită a ministrului Afacerilor Interne - tovarăşul ALEXANDRU DRAGHICI. Colectivul de anchetă a primit indicaţia să folosească toate mijloacele şi procedeele de constrîngere morală şi fizică, pentru a obţine probe potrivit cărora LUCRETIU PATRASCANU ar fi fost agent de siguranţă, spion anglo-american şi ar fi acţionat pentru răsturnarea prin forţă a regimului democrat-popular din ţara noastră.

Din acest moment s-a trecut în mod deschis la acţiuni de înscenare, încălcîndu-se în mod grav legalitatea şi spiritul de dreptate, permiţîndu-se orice abuz şi mijloc de constrîngere, pentru realizarea scopului propus ca PATRASCANU să fie trimis în faţa justiţiei şi apoi executat.

Procesul s-a judecat în zilele de 6-13 aprilie 1954, pe baza unui rechizitoriu ticluit conform indicaţiilor date, iar sentinţa a fost pronunţată la 14 aprilie. În noaptea de 16 spre 17 aprilie LUCRETIU PATRASCANU a fost executat la penitenciarul Jilava.

x

Din documente rezultă că judecarea şi condamnarea lui LUCRETIU PATRASCANU au avut la bază, ca principale acuzaţii următoarele:

- I. A fost informatorul siguranţei şi a colaborat cu autorităţile antonesciene;
- II. Punîndu-se în slujba serviciilor de spionaj englez şi apoi american, a acţionat în vederea destrămării din interior a partidului şi a transmis acestora informaţii cu caracter secret;
- III. A încercat să organizeze o lovitură de stat, să acapareze puterea politică şi să se autoimpună ca prim ministru în fruntea unui guvern cu o majoritate reacţionară;
- IV. Atît înainte cît şi după 23 August 1944 a avut atitudine şi manifestări duşmănoase la adresa Uniunii Sovietice;

- V. In scopul de a-și crea o platformă politică contra-revoluționară, a încercat să imprime o linie proprie naționalist-șovină, pregătind drumul restaurării dominației de clasă a burgheziei - linie concretizată în cărțile pe care le-a scris și în discursurile provocatoare ce le-a rostit;
- VI. Ca ministru al justiției a sabotat realizarea măsurilor trasate de partid și guvern, tergiversând reforma justiției până la sfârșitul anului 1947, a împiedicat sancționarea criminalilor de război și a intervenit direct pentru a salva de la pedeapsă criminali notorii;
- VII. Prin oamenii săi, a organizat acțiuni de sabotaj la C.E.C., Ministerul de Finanțe și B.N.R.;
- VIII. A făcut pregătiri pentru a fugi din țară și a cunoscut planurile de fugă ale unor elemente reacționare pe care nu le-a adus la cunoștință organelor competente.

Documentele studiate, precum și discuțiile avute cu un număr însemnat din cei condamnați în "lotul PATRASCANU", cu foști anchetatori, procurori și cu completul de judecată, scot în evidență faptul că învinuirile aduse lui L.PATRASCANU sînt plasmuiți, declarațiile care au stat la baza învinuirilor conțin neadevăruri, nu se coroborează între ele, au fost obținute după mulți ani de anchetă, prin constrângere fizică și morală, fiind apoi retractate.

I.

Cu privire la învinuirea că LUORETIU PATRASCANU a fost informator al siguranței și a colaborat cu autoritățile antonesciene.

Comisia a constatat că nu există nici o dovadă din care să reiasă că LUORETIU PATRASCANU a fost agent al siguranței. Atît ancheta cît și instanța și-au bazat această învinuire pe următoarele:

a/. In noiembrie 1952, BELU ZILBER a declarat la anchetă și apoi a susținut în fața instanței că VINTILA IONESCU, fostul șef al siguranței statului, i-a spus că a reușit la sfârșitul anului

1936 să-l recruteze pe LUCRETIU PATRASCANU ca informator al siguranței. (Vol.17 pag.14; Vol.41 pag.362-363).

Cele arătate de ZILBER nu sînt adevărate.

În memoriul adresat din închisoare Comisiei Controlului de Partid, în iunie 1963, el scrie: "...sînt gata oricînd să dovedesc în fața oricărui for de partid, că atît declarațiile mele din perioada 1952-1954, cît și cele ale martorilor acuzatori, sînt în întregime false". (Vol.181 pag.28).

RADU LECA, fostul comisar general de pe lîngă Centrala evreilor din perioada regimului antonescian, a declarat că în 1941, cînd urma să fie numit director general al Siguranței, a făcut apel la prietenul său VINTILA IONESCU pentru a-l ajuta, împărtășindu-i din experiența sa de fost director general al Siguranței. Cu acest prilej, VINTILA IONESCU i-a vorbit și despre informatorii pe care acesta i-a avut în rîndul Partidului Comunist Român. Fiind întrebant în instanță dacă în discuțiile cu V.IONESCU, acesta i-a pomenit cumva și numele lui LUCRETIU PATRASCANU (printre informatori), LECA a negat, arătînd:

"Despre PATRASCANU mi s-a pomenit sub altă formă și cu altă ocazie. Mi s-a făcut aluzie la numele lui PATRASCANU cu ocazia cînd s-a făcut schimbul dintre ANA PAUKER și CODREANU din Basarabia și mi-a vorbit de el ca despre un comunist în general. Să vă spun cuvintele textual pe care mi le-a spus despre PATRASCANU: "că este un comunist de salon, este un flecar și că pentru el nu contează". (Vol.17 pag.64-65).

b/. A fost considerat suspect faptul că deși LUCRETIU PATRASCANU a fost arestat de mai multe ori, după scurtă vreme, de fiecare dată, i s-a dat drumul.

În perioada anilor 1924-1941 LUCRETIU PATRASCANU a fost arestat și eliberat de șase ori. (Vol.2 pag.112-113).

Documentele examinate dovedesc că LUCRETIU PATRASCANU nu a fost agent al siguranței, nu a fost arestat și eliberat ca urmare a vreunor legături cu siguranța.

Singurul care a declarat că i s-a părut suspect modul cum a fost arestat, deținut și eliberat LUCRETIU PATRASCANU după evenimentele de la Grivița, este SANDRU OVIDIU. El a motivat această suspiciune prin aceea că LUCRETIU PATRASCANU a fost arestat la

circa 10 zile după evenimentele de la Grivița, a fost închis într-o cameră separată, iar la scurt timp a fost pus în libertate, fără a fi implicat în procesul ce a urmat. (Vol.3 pag.289).

Din dosarul de siguranță al lui LUCRETIU PATRASCANU reiese că acesta a fost arestat fiind bănuît că avea legături cu unii din conducătorii muncitorilor de la CFR și că făcea parte dintre inspiratorii grevei din februarie 1933. El a fost deținut la Jilava circa 2 luni, după care a fost pus în libertate împreună cu un grup de 200 ceferiști, dar, deși a figurat ulterior printre acuzați, nu a putut fi judecat, deoarece plecase ilegal din țară, fiind trimis ca reprezentant al PCR la Comintern. (Vol.2 pag. 113, 169).

Intr-o notă din 23 martie 1933 se arată că "în urma anchetei făcute a fost pus sub inculpare și LUCRETIU PATRASCANU, care în timpul deținerii sale la închisoarea Jilava a inspirat apariția unei publicațiuni intitulată "Jilava Roșie", cu scopul de a răzvrăti pe deținuții comuniști" (Fond nr.95 dosar nr.31; Vol.2 pag. 29 - Arhiva CC al PCR).

c/. In perioada premergătoare războiului și a războiului antisovietic, deși ceilalți conducători comuniști care au fost arestați erau în închisori sau lagăre, PATRASCANU a primit doar domiciliu obligatoriu la Poiana Tapului și i s-au dat repetate aprobări de a veni în București.

LUCRETIU PATRASCANU a fost internat în lagăr cca. cinci luni în 1940 și opt luni în 1943, iar în restul timpului până în 1944 el a avut domiciliu obligatoriu la Poiana Tapului unde părinții săi aveau o vilă.

In documentele examinate nu s-a găsit nici o dovadă din care să reiasă că fixarea domiciliului obligatoriu pentru LUCRETIU PATRASCANU și posibilitatea ce i-a fost creată, începând din toamna anului 1943, de a veni uneori în București, au fost urmarea legăturilor de colaborare a sa cu siguranța. Eliberările din lagăr, stabilirea domiciliului obligatoriu, precum și aprobările obținute de a veni în București la sfârșitul anului 1943 și începutul lui 1944, au fost urmare a faptului că familia sa de intelectuali era cunoscută și apreciată de anumite persoane cu funcții importante în aparatul de stat. La aceste persoane au intervenit LUCRETIU PATRASCANU, soția și mama lui, cât și alte rude apropiate, printre care verii săi: colonelul STOICA STEFAN,

pe atunci secretar general la Ministerul Inzestrării Armatei și colonelul ULEA OCTAV, care făcea parte din mareașalatul curții regale. (Vol.5 pag.234-235, 240-242; Vol.8 pag.29; Vol.128 pag.38).

Din documentele siguranței rezultă că, în timpul războiului și alți intelectuali cunoscuți pentru vederile lor democratice au avut domiciliu obligatoriu sau au fost internați în lagăr.

În perioada cât a avut domiciliu obligatoriu, L.PATRASCANU a fost supravegheat cu strictețe, personal de către șeful postului de jandarmi, precum și de informatorii acestuia și de agenții chestuții poliției județului Prahova; când venea în București era permanent supravegheat de cel puțin doi agenți. (Vol.4 pag.7, 38, 82-84; Vol.5 pag.268, 270, 274, 314, 317-318).

Din anul 1940 și până la începutul anului 1944, L.PATRASCANU nu a mai avut o legătură permanentă de partid, ori tocmai în această perioadă siguranța a dat cele mai grele lovituri partidului prin arestările făcute. (Vol.54 pag.54; Vol.1 pag.55; vol.45 pag.377).

L.PATRASCANU a cunoscut despre pregătirile și a contribuit la înlăturarea lui FORIS, în aprilie 1944, dar siguranța nu a aflat decât în august 1944 că FORIS ar fi fost înlăturat și că Partidul Comunist ar avea o nouă conducere. (Vol.12 pag.308; Vol.2 pag.110-111, 161; Vol.11 pag.3; Declarația dată în februarie 1963 de ION TAFLARU, fost comisar șef de siguranță pentru problema comunistă).

În decembrie 1943, L.PATRASCANU a primit aprobarea să vină pentru 20 de zile în București pe motiv de boală, iar după expirarea acestui termen a obținut aprobări succesive de prelungire a șederii în Capitală până în mai 1944. De la această dată ne mai primind aprobări pentru prelungire, el a trecut în ilegalitate și nu s-a mai înapoiat la Poiana Tapului. În rapoartele siguranței și declarațiile agenților de siguranță se arată că după ce L.PATRASCANU a dispărut, el a fost continuu și insistent căutat, dar n-a fost găsit. (Vol.132 pag.121).

d/. La începutul anului 1943 "în condiții suspecte", a fost internat în lagărul de la Tîrgu Jiu și apoi a fost scos din lagăr în august același an.

Din documente reiese că internarea lui L.PATRASCANU în lagăr, la începutul anului 1943, s-a datorat măsurilor de siguranță luate de regimul antonescian, în urma înfrîngerilor suferite de trupele germano-române pe frontul de la Stalingrad.

Sînt însă și declarații ale lui KOFLER, CALMANOVICI și JAK BERMAN în care se arată că L.PATRASCANU ar fi fost internat în lagărul Tg.Jiu pe baza indicațiilor spionajului englez, prin ALEX. STEFANESCU, cu dublu scop: pe de o parte, să facă legătura cu anumiți oameni internați care interesau serviciul de spionaj englez, iar pe de altă parte, să-și creeze o aureolă de comunist lagherist pentru ca apoi, sub această aureolă, să fie folosit în vederea subminării din interior a partidului.

KOFLER a făcut o asemenea declarație la 16 august 1950, dar ulterior a retractat-o, recunoscînd că este mincinoasă, la fel ca toate declarațiile pe care le-a făcut în august 1950. (Vol.21 pag.92, 93/2).

VINATORU VICTOR, care l-a anchetat pe REMUS KOFLER, a relatat că acesta a dat, în vara anului 1950, asemenea declarații acuzatoare motivînd că i-au fost cerute în acest sens. Astfel, în timp ce era internat în spital - sub stare de arest -, KOFLER a chemat pe anchetatorul său și i-a relatat că a venit cineva din partea Comitetului Central al partidului care l-a sfătuit, ca în interesul partidului, să dea declarații cum că el, împreună cu L.PATRASCANU și St.FORIS, punîndu-se în slujba siguranței antonesciene și a spionajului englez, au acționat pentru destrămarea Partidului Comunist. Anchetatorul a informat pe DULGHERU MISU, fostul șef de anchetă din MAI și a primit dezlegarea să ia declarații în sensul celor de mai sus. Ulterior, deși KOFLER a retractat aceste declarații și a reproșat asupra modului cum i-au fost smulse, totuși s-au dat indicații din partea conducerii ministerului ca, conținutul acestora, să fie considerat real și să se acționeze în continuare pentru a se obține și de la alți anchetați declarații care să confirme cele relatate de KOFLER. VINATORU VICTOR arată:

"În prima parte a acestei anchete, cu toate insistențele depuse, nu s-au putut obține confirmarea declarațiilor lui KOFLER, situația față de care s-a hotărît de conducerea MAI să se treacă la folosirea constrîngerii fizice, care a culminat pur și simplu cu copierea declarațiilor lui KOFLER - bineînțeles nu în formă ci în fond - și șilirea celor vizați să le semneze...

În tot timpul mi s-a spus că partidul deține anumite materiale, care dovedesc activitatea trădătoare a susnumiților, dar că acestea conținînd și anumite probleme interne de partid, nu pot fi date anchetei și respectiv

să figureze în proces, astfel că de aici decurgea necesitatea construirii unor "probe" brodate pe scheletul declarațiilor lui KOFLER...

De altfel, însăși cuvântarea tov. Gh. GHEORGHIU-DEJ, ținută cu prilejul aniversării a 30 de ani de la înființarea PCR constituia pentru noi dovada că partidul se situează pe poziția de a accepta ca fiind adevărate cele declarate de KOFLER, cum că FORIS, KOFLER și alții alcătuiau o agentură dușmană pătrunsă în conducerea partidului..." (Declarația din 29 septembrie 1967).

În acest mod s-au obținut declarații de la CALMANOVICI și BERMAN, dar cu toate că pînă la urmă le-au retractat, fiind infirmate și prin declarațiile foștilor polițiști și agenți de siguranță, ancheta și apoi instanța le-au considerat ca probe de vinovăție a lui LUCRETIU PATRASCANU și a celorlalți. (Vol. 8 pag.48-49; Vol.35 pag.17, 22, 131, 139, 149, 349-350; Vol. 36 pag.34).

Privitor la scoaterea din lagăr, L.PATRASCANU, soția și alți membri ai familiei au declarat că aceasta s-a obținut ca urmare a intervenției și a sumelor de bani dați colonelului GELEP, fost secretar general la Ministerul de Interne.

LEOVEANU SERBAN, fost director al lagărului Tg.Jiu, confirmă faptul că GELEP a intervenit pentru eliberarea lui L.PATRASCANU (Vol.15 pag.121). De asemenea, cele relatate de DRANICEANU DUMITRU, fost inspector de poliție, care a făcut parte din comisia de avizare a eliberărilor din lagăr, precum și numeroasele cereri ale familiei lui L.PATRASCANU, existente la dosarul său de siguranță, confirmă faptul că nu a fost nimic suspect în legătură cu eliberarea acestuia. (Vol.5 pag.337).

e/. În anii războiului antisovietic LUCRETIU PATRASCANU ar fi colaborat cu autoritățile antonesciene, a fost primit de mai multe ori în audiență la PIKI VASILIU și la propunerea acestuia a acceptat să se întâlnească cu ION ANTONESCU, în vederea începerii tratativelor de armistițiu cu Uniunea Sovietică.

Din documente reiese că mama sa a fost la PIKI VASILIU în mai multe rînduri cu cereri de eliberare din lagăr a fiului ei, sau pentru a obține aprobări ca acesta să vină în București, iar LUCRETIU PATRASCANU a fost la el de 2-3 ori în primăvara anului

1944, în scopul de a obține prelungiri pentru șederea în Capitală, cu excepția unei singure întrevederi care a avut loc la cererea lui PIKI VASILIU.

TOBESCU CONSTANTIN, fost director al poliției, siguranței și jandarmeriei în perioada 1940-1944, a declarat că: "Generalul VASILIU cunoștea de mai mult timp pe dl. PATRASCANU și pe mama acestuia. Mi-a spus gl. VASILIU că este foarte bun prieten cu d-na PATRASCANU, mama, încă din copilărie pe când se găseau împreună la Focșani... Precizez însă, că eu am văzut pe dl. PATRASCANU de două ori în cabinetul lui VASILIU la București pe timpul cât acesta se găsea în această situație, adică se găsea în București cu aprobare" (Vol.8 pag.18-19).

În același sens a declarat și colonelul MADIRJAC ALEXANDRU, fostul șef de cabinet al lui PIKI VASILIU în perioada 1942-1944. (Vol. 15 pag. 74-75).

Nu există nici o dovadă din care să reiasă că între LUCRETIU PATRASCANU și PIKI VASILIU ar fi fost legături de colaborare. Atât el cât și mama sa, au intervenit la PIKI VASILIU deoarece acesta era un vechi cunoscut al familiei.

LUCRETIU PATRASCANU a declarat că, în primăvara anului 1944, a fost chemat la PIKI VASILIU și acesta i-a propus să meargă la o întâlnire cu ION ANTONESCU, în vederea unui schimb de păreri referitor la situația politică creată în urma înfrîngerilor de pe front. El a acceptat propunerea făcută dar întâlnirea nu a avut loc, deoarece ANTONESCU s-a răzgîndit între timp, nefiind de acord cu punctul de vedere transmis de LUCRETIU PATRASCANU ca delegația pentru armistițiu cu U.R.S.S. să reprezinte poporul, nu guvernul ANTONESCU.

Despre propunerea pentru o asemenea întrevedere, L.PATRASCANU a informat conducerea partidului prin tovarășul BODNARAS și a primit acordul să se întâlnească cu ANTONESCU (Vol.14 pag.419-421).

În afară de cele de mai sus, alte documente, care să se refere la legăturile lui L.PATRASCANU cu autoritățile antonesciene nu s-au găsit.

II.

Cu privire la învinuirea că LUCRETIU PATRASCANU, punându-se în slujba serviciilor de spionaj englez și apoi american, ar fi acționat în vederea destrămării din interior a partidului și le-ar fi transmis acestora informații cu caracter secret.

Din studiul materialului documentar rezultă că învinuirea a fost reținută pe baza unor declarații, obținute după vreme îndelungată de cercetări, prin constrângere și sugerare a ceea ce trebuie declarat.

Până în decembrie 1949 - așa cum rezultă din materialul care a stat la baza condamnării lui L.PATRASCANU -, nu a existat nici un document, nici o mărturie, din care să reiasă că el a fost agent al serviciilor de spionaj anglo-americane. Astfel de "dovezi" au început să apară abia după publicarea în presă a raportului prezentat de GHEORGHIU DEJ la Consfătuirea Biroului Informativ al partidelor comuniste, care a avut loc în a doua jumătate a lunii noiembrie 1949, raport publicat la 6 decembrie, și în care se arată:

"Faptele date la iveală la procesul de la Budapesta, în Republica Populară Bulgaria, în Republica Populară Română și în celelalte țări de democrație populară au dovedit pe deplin că TITO, ... PATRASCANU și cei care împărtășesc ideile lor, sînt agenți ai serviciilor de spionaj imperialiste anglo-americane. Acești spioni și trădători odioși au ajutat încă în cursul celui de-al doilea război mondial pe imperialiștii anglo-americani să pregătească puncte de sprijin pentru realizarea planului de dominație mondială" (GH.GHEORGHIU-DEJ - Articole și Cuvîntări, Ed.III pag.402).

După apariția acestui raport, organele de anchetă au acționat în direcția obținerii de mărturii pentru a se confirma cele arătate în cuprinsul lui.

La 13 decembrie 1949 a fost arestat REMUS KOFLER. Acesta, deși cunoștea raportul publicat în presă, totuși, timp de 8 luni de anchetă nu a arătat nimic privitor la faptul că L.PATRASCANU ar fi avut legături cu STEFANESCU înainte de 5 aprilie 1944.

REMUS KOFLER, fost membru al C.C. al partidului în anii războiului, a condus, în perioada 1937-1944, Comisia Centrală Financiară a partidului, avînd colaboratori apropiați pe EMIL CALMANOVICI și JAK BERMAN. În perioada războiului a fost atras - cu aprobarea conducerii partidului - ca susținător din punct de vedere bănesc și AL.STEFANESCU, mare industriaș legat de capitalul

englez, cunoscut cu vederi antihitleriste și anglofile. (Vol.23 pag.92-94; Vol.35 pag.22; Vol.46 pag.17-20; Vol.130 pag.181-182).

AL.STEFANESCU, desfășurând o activitate antihitleristă, a început să aibă din toamna anului 1943, împreună cu IULIU MANTU și alții, legături printr-un post de radio emisie-recepție cu comandamentul englez de la Cairo. Pe această cale a transmis unele informații despre situația din România, în special în legătură cu războiul și de asemenea, a primit anumite informații de la Cairo. (Vol.23 pag.94, 106-107, 109). Principalele informații transmise precum și cele primite de la Cairo au fost comunicate și PCR prin Comisia Centrală Financiară, în special prin EMIL CALMANOVICI.

Schimbul de informații cu Cairo a existat îndeosebi începând din primăvara anului 1944 (Vol.23 pag.29; Vol.46 pag.96-98, 117).

De menționat că după înlăturarea lui St.FORIS din conducerea partidului, în aprilie 1944, noua conducere a partidului a dat sarcină lui REMUS KOFLER și Comisiei Centrale Financiare să mențină în continuare legăturile cu STEFANESCU și să transmită la conducerea partidului informațiile primite de la acesta, ceea ce s-a și realizat. (Vol.45 pag.111, 116; Vol.47 pag.154-155).

În sensul celor arătate mai sus a dat R.KOFLER declarații la anchetă pînă în august 1950, iar cele arătate de el au fost confirmate printr-o serie de acte originale și prin declarațiile lui CALMANOVICI, STEFANESCU, DRAGOS POP și BERMAN. (Vol.45 pag.99, 109-110; Vol.23 pag.8, 29-30, 52-53; Vol.35 pag.22).

În cursul lunii august 1950 - în împrejurările arătate referitor la perioada cînd a fost internat în spital - R.KOFLER și-a schimbat declarațiile, arătînd că a avut legături de spionaj cu STEFANESCU și că această activitate a desfășurat-o împreună cu L.PATRASCANU. El a afirmat că începînd din vara anului 1942 și pînă la 23 August 1944 au avut loc pe această linie o serie de consfătuiri secrete la care au participat, de obicei, ALEXANDRU STEFANESCU, LUCRETIU PATRASCANU, STEFAN FORIS și REMUS KOFLER, iar în unele cazuri și VICTORIA SIREU și TITEL PETRESCU. Încă de la anchetă și în special în fața instanței, R.KOFLER a retractat declarațiile date în august 1950. (Vol.17 pag.263, 284).

La 26 mai 1951 a fost arestat EMIL CALMANOVICI. De la această dată și pînă în toamna anului 1952, prin mai multe declarații, acesta a negat că ar fi desfășurat vreo activitate pe linie de spionaj, susținînd, în mod constant, că a avut legături cu

STEFANESCU numai pe linia Comisiei Centrale Financiare a partidului, iar pe L.PATRASCANU l-a cunoscut abia după 23 August 1944. De asemenea, a arătat că știe că L.PATRASCANU s-a întâlnit cu STEFANESCU de două ori în primăvara și vara anului 1944.

În anul 1952, lt.col.SOLTUTIU ION a propus ministrului Afacerilor Interne - tov.ALEXANDRU DRAGHICI, ca ancheta "cazului PATRASCANU" să fie scoasă de sub conducerea Direcției de anchete din MAI și să fie preluată de un grup de anchetă, special constituit și subordonat nemijlocit ministrului, ceea ce s-a și aprobat. (Vol.16 pag.2).

Primind sarcina să conducă acest grup de anchetă, SOLTUTIU ION, încă de la început, a pus următoarea rezoluție pe sinteza întocmită asupra rezultatelor cercetărilor efectuate în perioada 1948-1952:

"Nu sîntem de acord cu prezenta sinteză generală, deoarece ea prezintă grupul "PATRASCANU" într-o formă falsă, care nu corespunde cu realitatea. Grupul PATRASCANU este o bandă contrarevoluționară, care împreună cu toate forțele reacționare din interiorul și din afara țării, au luptat pentru răsturnarea regimului nostru și a statului nostru. Felul cum sînt redată aici lucrurile pare că PATRASCANU cu banda lui are numai "greșeli". Aici nu-i vorba de "greșeli", ci de acțiuni criminale, împotriva statului și a partidului" (Vol.12 pag.1).

Din acest moment ancheta a acționat în sensul obținerii de confirmări care să susțină cele arătate mai sus.

Printre cei care au fost determinați, încă în cursul lunii octombrie 1952, să declare că L.PATRASCANU a desfășurat activitate antistatală și de spionaj, a fost EMIL CALMANOVICI. Ulterior, acesta a arătat că pînă în toamna anului 1952 i s-a sugerat, iar după această dată i s-a pretins, de către organele de anchetă, să declare într-un anumit sens contra lui L.PATRASCANU, exercitîndu-se totodată asupra sa presiuni deosebite, morale și fizice. (Vol.17 pag.208, 210, 213, 216-217).

CALMANOVICI motivează în felul următor de ce a dat unele declarații mincinoase:

"După două luni de anchetă am fost ținut fără să mi se spuie nici o vorbă, mi se dădeau cărți, discursuri ale lui GHEORGHIU DEJ, în care PATRASCANU era calificat ca agent imperialist..." (Vol.168 pag.88).

"Mi s-a arătat clar că este vorba să inventez fapte în care să mă implic în contra lui STEFANESCU, PATRASCANU și KOFLER" (Vol.168 pag.91).

"Apoi am fost bătut, trimis în beci cu tot felul de pretexte... și iar am fost bătut" (Vol.168 pag.90).

"Momentul 12.II.1953: Acțiune verbală impresionantă în numele partidului, să fac o muncă sfântă, revoluționară, lovind în cei trei dușmani ai partidului (PATRASCANU, FORIS și KOFLER n.n.), căci am o obligație morală de a fi repede cu soția și copilul, căci am realizări importante la activul meu. Mi se cere să adopt linia pe care mi-o dă ancheta. Numai așa pot fi repede liber. Totul spus categoric, solemn, întărit prin repetate angajări ale cuvîntului de onoare. Am crezut în sinceritatea asigurărilor" (Vol.168 pag.21-22).

La 15 octombrie 1952 a fost arestat JAK BERMAN. În declarațiile date pînă la 20 noiembrie 1952 acesta nu a arătat nimic referitor la L.PATRASCANU, deși, la întrebarea anchetatorului a indicat persoanele cu care a avut legături pe linie politică în anii 1940-1944, precum și persoanele despre care avea cunoștință că au săvîrșit fapte împotriva securității statului (numind pe KOFLER, STEFANESCU și AUSNIT).

Incepînd de la 20 noiembrie 1952, BERMAN a dat o serie de declarații (care conțin multe contradicții și prezintă faptele în mai multe versiuni), arătînd în fața instanței că LUCRETIU PATRASCANU ar fi avut legături de spionaj cu ALEXANDRU STEFANESCU încă din anul 1940 și că el împreună cu aceștia s-a întîlnit cu R.KOFLER și GAIMANOVICI, pentru a discuta și stabili măsurile ce urmau să fie luate în vederea destrămării partidului.

BERMAN este singurul care nu a retractat la proces declarațiile că L.PATRASCANU ar fi desfășurat activitate de spionaj pînă la 23 August 1944.

Trebuie precizat că în cursul anchetei, unele afirmații făcute de BERMAN - în legătură cu rețeaua de informatori pe linia PATRASCANU - STEFANESCU - au fost verificate, constatîndu-se că sînt false (Vol.35 pag.257, 324). Cînd a fost întrebat de ce a spus minciuni, el a răspuns:

"Pentru că eram mereu întrebat și eu nu știam altceva... Mi-a fost frică de bătaie". (Vol.35 pag.325, 329).

Cu toate acestea, și deși declarațiile lui BERMAN erau pline de contradicții și nu se coroborau cu alte probe, ele au constituit temeiul acuzației că L.PATRASCANU a desfășurat activitate de spionaj înainte de 23 August 1944. După proces, BERMAN a retractat declarațiile acuzatoare pe care le-a dat.

Din documentele examinate nu rezultă că L.PATRASCANU ar fi desfășurat activitate de spionaj:

- În perioada 1940 - primăvara 1944 el a fost fie internat în lagăr, fie cu domiciliu obligatoriu, timp în care era supus unei stricte supravegheri din partea organelor de siguranță, jandarmerie și poliție;

- În primăvara și vara anului 1944, el a avut unele întrevederi cu AL.STEFANESCU, susținând că acestea au fost urmarea sarcinilor primite din partea conducerii partidului în vederea răsturnării regimului antonescian. Aceasta rezultă și dintr-o scrisoare a Secretariatului partidului adresată lui R.KOFLER la 28 iunie 1944, în care se arată: "Despre legăturile lui tov.ANDREI (PATRASCANU) cu ION (STEFANESCU n.n.) și cu alte persoane, cred că nu trebuie să intereseze pe tovarășii de la C.C.F. (Comisia Centrală Financiară n.n.). Este un secret de muncă în afară de preocuparea lor. Ia măsura te rog ca despre acest lucru să nu se mai palavragească în interesul securității. Același lucru despre munca concretă de război - munca se face și aceasta este principalul" (Vol.47 pag.154)

Menționăm că această scrisoare a fost determinată de faptul că BERMAN și CALMANOVICI aflând că L.PATRASCANU a luat legătura cu STEFANESCU, s-au alarmat și au cerut conducerii partidului prin KOFLER să li se precizeze cine va ține legătura în continuare cu STEFANESCU; aceasta deoarece LUCRETIU PATRASCANU fiind un comunist cunoscut și urmărit de siguranță, mergând la STEFANESCU cu care și ei aveau legături, punea în pericol atât securitatea lor cât și a altor activiști din Comisia Centrală Financiară (Vol.45 pag.116; Vol.46 pag.125). Toate acestea infirmă deci versiunea potrivit căreia ar fi existat legături între L.PATRASCANU, pe de o parte, CALMANOVICI, BERMAN, KOFLER și STEFANESCU, pe de altă parte, anterioare anului 1944.

- Tot din toamna anului 1952, s-au obținut "dovezi" prin declarațiile date de ZILBER HEREERT, LENA CONSTANTE, HARY BRAUNER și TOROSIAN HERANDT, persoane aflate în anturajul lui L.PATRASCANU, în sensul că acesta, împreună cu ei, după 23 August 1944, ar fi

desfășurat activitate trădătoare furnizând informații cu caracter secret englezilor și americanilor.

a/. ZILBER HERBERT, care încă din 1928 era agent al serviciului sovietic de informații și a fost reactivizat la sfârșitul anului 1944, a primit sarcina să intre în legătură cu MADISON și ROBERTS, ofițeri americani, atașați pe lângă reprezentanța americană din țara noastră. (Vol.39 pag.53-60; Vol.40 pag.103; Vol.40 pag.107-110). ZILBER i-a destăinuit lui L.PATRASCANU misiunea ce o avea și sarcina primită; el l-a informat însă că MADISON este "muncitor tipograf, cu vederi progresiste - comunist chiar", iar ulterior i-a propus să-i facă cunoștință cu el, întrucât dorește să cunoască conducători ai Partidului Comunist Român. În același timp, i-a spus că MADISON a cerut să fie primit și de ANA PAUKER și V.LUCA, dar că ANA nu l-a primit, iar V.LUCA i-a vorbit ca din ziar.

După oarecare ezitare, L.PATRASCANU a acceptat propunerea, considerând că aceasta ar fi utilă atât regimului nostru cât și activității lui ZILBER. (Vol.2 pag.228-229; Vol.37 pag.549). El a cerut însă ca întâlnirea să nu aibă un caracter oficial și în general să nu se afle despre ea. ZILBER a organizat întâlnirea la domiciliul LENEI CONSTANTE, iar L.PATRASCANU a venit împreună cu soția. Întâlnirea a durat circa 30 minute și a avut caracterul unei întrevederi protocolare, ZILBER făcând oficiul de traducător. (Vol.38 pag.303-304, 353).

Ulterior, la începutul anului 1947, când PATRASCANU se afla la Paris pentru semnarea Tratatului de Pace, a fost căutat prin TOROSIAN și apoi vizitat de MADISON, care s-a interesat de ZILBER înmînându-i pentru acesta o scrisoare și un stilou. Cu acest prilej, neexistând un traducător, nu s-a putut încheia o conversație, iar vizita a durat doar câteva minute. (Vol.43 pag.20, 114, 157, 230).

După peste 4 ani și jumătate de anchetă, în toamna anului 1952, ZILBER a declarat că legăturile pe care împreună cu L.PATRASCANU le-a avut cu MADISON, au caracter de spionaj în favoarea americanilor. În februarie 1966, într-un memoriu adresat conducerii de stat, motivînd această declarație, el a spus:

"Col.SOLTUTIU..... mi-a cerut să declar toate crimele făcute de LUCRETIU PATRASCANU ... Pentru a mă convinge, am fost bătut o primă dată în noaptea de 17/18 septembrie 1952 și pentru a mă îndemna să nu ezit

am fost bătut de trei ori la tălpi în noaptea de 24/25 sept. 1952. Am înțeles despre ce este vorba și m-am declarat agent de siguranță, spion anglo-american... Bineînțeles că în numeroase declarații am declarat toate complicitățile. Apoi a urmat procesul ... Pentru a evita glonțul, mi-am susținut declarațiile".

b/. Înainte de război, LENA CONSTANTE [REDACTED]

[REDACTED] NICOLE GROSS, inginer petrolist care, în 1940 a fost nevoit să părăsească țara din cauza persecuțiilor rasiale. Inițial, el a plecat în Israel, apoi la Cairo, iar după război în Anglia. În timpul războiului, când se afla la Cairo, NICOLE GROSS a fost utilizat pentru emisiunile în limba română ale postului de radio englez.

După război LENA CONSTANTE a menținut sporadic legături prin scrisori cu NICOLE GROSS, iar în toamna anului 1947 s-a întâlnit cu acesta pentru câteva zile, la Praga, când acesta [REDACTED]

După trei ani de anchetă, sub stare de arest, LENA CONSTANTE a fost determinată să declare că a transmis lui NICOLE GROSS unele informații, privind "situația din țară" și că despre aceasta a avut cunoștință și L. PATRASCANU. Referindu-se la condițiile în care a făcut asemenea declarații, la 8 ianuarie 1952, ea a arătat că a fost ținută în anchetă zi și noapte, amenințată; sugerându-i-se ce anume să declare. I s-a spus că ZILBER și PATRASCANU au recunoscut că prin intermediul ei au avut legături informative cu Nicole Gross. Fiind însă convinsă de contrariu, ea și-a dat seama că i se cere cu insistență să facă declarații neadevărate. Printre altele ea a arătat:

"Când am mărturisit seara că am mințit, domnul anchetator mi-a spus că el are declarația mea iscălită și că o consideră bună orice aș mai face eu. Acest lucru, plus promisiunea lui că dacă fac dificultăți anchetei, pedeapsa luată pe baza acestei declarații va fi mai grea, m-a întărit în convingerea mea că mi se cere o minciună și a doua zi am spus iar, că mențin declarația. Nu am fost însă în stare să suport remușcărilor de conștiință ce le aveam și apoi mă gândeam că sînt nevoită, dacă merg pe drumul acesta, să-l vîr și pe PATRASCANU în această minciună și atunci după 4 sau 5 zile am spus iar că nu pot minți mai departe, la care

am fost amenințată cu arestarea părinților mei, dl. anchetator scriind ordinul în fața mea, dînd și un telefon și spunîndu-mi că-mi dă timp pînă a doua zi de dimineață. Ingrozită la gîndul arestării acestor bătrîni, mi-am spus că trebuie să duc minciuna pe drumul dictat de anchetă..." (Vol.66 pag.68).

x

Deși LUCRETIU PATRASCANU nu a recunoscut să fi avut legături informative cu agenți ai serviciilor de spionaj englez și american, el nu a fost totuși confruntat, în legătură cu această problemă, cu nici una din persoanele menționate.

III.

Referitor la învinuirea că L.PATRASCANU ar fi încercat să organizeze o lovitură de stat, să acapareze puterea politică și să se autoimpună ca prim-ministru în fruntea unui guvern cu o majoritate reacționară.

În acest sens s-a înscenat că PATRASCANU, după instaurarea guvernului GROZA, la 6 martie 1945, ar fi pus la cale răsturnarea lui și că în perioada "crizei regale" din toamna anului 1945 ar fi avut mai multe întîlniri secrete cu reprezentanții reacțiunii și cu regele, în scopul înlocuirii guvernului GROZA cu un guvern condus de el. De asemenea, că în toamna anului 1946, în cadrul unor întîlniri secrete, ar fi perfectat o înțelegere cu reprezentanții partidelor reacționare și ar fi trecut la acțiuni practice pentru răsturnarea prin violență a guvernului.

a/. Învinuirea că L.PATRASCANU ar fi acționat pentru răsturnarea guvernului GROZA are la bază numai declarația lui ZILBER, dată după 5 ani de anchetă, și din care rezulta că L.PATRASCANU a pus la cale această acțiune încă din martie 1945, cu prilejul întîlnirii avute cu MADISON. Aceasta contrazice declarațiile anterioare date de ZILBER, din care reiese că întîlnirea cu MADISON a avut un alt scop și conținut și nu se coroborează cu nici una din declarațiile celorlalți participanți la acea întîlnire.

b/. L.PATRASCANU a arătat că în perioada "crizei regale", fiind preocupat de găsirea unei soluții pentru ieșirea din criză, fără a se ajunge la o intervenție a anglo-americanilor, primind

./.

și sarcină de la conducerea partidului să se informeze despre atitudinea palatului și partidelor "istorice", a avut o întâlnire cu STIRCEA, fost mareșal al Palatului și două întâlniri cu GRIGORE NICULESCU BUZESTI și VICTOR RADULESCU POGONEANU, reprezentanți ai burgheziei. La întâlnirile cu ultimii doi, căutând să afle intențiile palatului și ale partidelor "istorice" în legătură cu criza, el a încercat să-i determine să accepte propunerile P.C.R. Aceștia, neacceptând colaborarea cu guvernul GROZA, au propus mai multe formule de guvern, prin care să se asigure o paritate între forțele politice, arătând că, în aceste condiții, acceptă chiar ca un comunist, eventual L.PATRASCANU, să preia Președinția Consiliului de Miniștri.

În legătură cu aceasta POGONEANU a declarat

"Dl.PATRASCANU mi-a spus atunci că chestiunea raportului de forțe în guvern nici nu se pune, deoarece după părerea d-sale, e o chestiune de existență pentru partidele de opoziție - dacă ele mai vor să joace un rol în viața politică a țării -, să accepte orice condițiuni

Am adăugat însă că, în cazul în care s-ar cădea de acord asupra unei colaborări de guvernare pe baza unei participări egale a tuturor partidelor, socoteam personal că s-ar putea accepta chiar președinția unui comunist, care ar putea fi însuși d-sa. La aceasta dl. PATRASCANU mi-a răspuns imediat și oarecum iritat, că nu interesează chestiunile de persoane și că nu are asemenea ambiții" (Vol.3 pag.251-252).

Declarațiile lui POGONEANU sînt confirmate prin mărturișirile lui RADU BUZESTI care, referindu-se la cele ce i s-au spus de către fratele său, GRIGORE BUZESTI, precum și de către POGONEANU, a arătat:

"La aceste întrevederi, discuțiile au avut loc la inițiativa lui POGONEANU care a propus cu acea ocazie lui PATRASCANU, ca o soluție de ieșire din criză, o revenire la formula de guvern dinainte de 6 martie 1945, cu diferența ca acest guvern să fie prezidat de PATRASCANU. PATRASCANU le-a răspuns că Partidul Comunist Român nu ar accepta decît o formulă de guvern în care să aibă majoritatea" (Vol.3 pag.163).

Intr-una din declarațiile sale, L.PATRASCANU a arătat că, neangajîndu-se la o înțelegere în cadrul acestei discuții, el a acceptat soluția de a prelua președinția Consiliului de Miniștri,

însă ca o rezolvare provizorie - pentru a se ieși din criză - pînă se vor crea condițiile formării unui guvern condus de GHEORGHIU-DEJ - secretarul general al partidului. În legătură cu acestea, el a declarat: "Am informat partidul despre discuțiile cu cei doi, ascuzînd însă sugestia privind persoana mea" (Vol.1 pag.357).

ELENA PATRASCANU a declarat că soțul ei i-a spus că la întîlnirea cu POGONEANU și BUZESTI s-a pus problema ca: "...în cazul unei remanieri a guvernului GROZA, PATRASCANU ar fi nimerit ca prim-ministru ca o formulă de trecere (mi-a explicat PATRASCANU) între guvernul GROZA și un viitor guvern GHEORGHIU-DEJ" (Vol.130 pag.615).

Începînd din toamna anului 1952, STIRCEA a dat unele declarații în care a arătat că în perioada crizei ar fi avut patru întîlniri cu L.PATRASCANU și chiar că i-ar fi mijlocit acestuia o întîlnire cu fostul rege.

Pe aceste declarații însă, nu se poate pune temei, întrucît sînt izolate, nu se coroborează cu alte probe și conțin contradicții cu privire la împrejurările în care au avut loc pretinsele întîlniri. Într-o declarație dată la 28 iunie 1951, STIRCEA a arătat că s-a văzut o singură dată cu L.PATRASCANU la TOROSIAN acasă, în primăvara anului 1945 (vol.69 pag.51). Într-o altă declarație dată în 1962 el a arătat că cele scrise în vara anului 1951 referitor la întîlnirile lui cu L.PATRASCANU sînt cele mai exacte și nu le retractează. (Dosar nr.40.046 vol.5 pag.1172).

c/. În cadrul anchetei, începînd din primăvara anului 1953, s-a înscenat că la cele două întîlniri secrete cu caracter contrarevoluționar, care au avut loc în octombrie 1946 la locuința lui OCTAVIAN NEAMTU și care au fost dovedite în procesul MANIU, ar fi participat, la prima întîlnire, ZILBER din partea lui L.PATRASCANU, iar la a doua, în afară de ZILBER ar mai fi participat L.PATRASCANU și STEFANESCU.

Declarații în acest sens au dat STIRCEA, ZILBER, RADU BUZESTI, OCTAVIAN NEAMTU și CAMIL DEMETRESCU.

Pe aceste declarații nu se poate pune bază pentru următoarele motive:

- În procesul MANIU s-a stabilit că cele două întîlniri de la NEAMTU au avut loc, una în primele zile ale lunii octombrie 1946, iar cealaltă în a doua jumătate a lunii, însă înainte de 20 octombrie, ceea ce a reieșit și din primele declarații date, la ancheta privind pe L.PATRASCANU, de către cei arătați mai sus;

- În perioada primei întâlniri, atât L.PATRASCANU cât și ZILBER se aflau la Paris, iar la data când a avut loc cea de-a doua întâlnire, lipsea din țară ZILBER. LUCRETIU PATRASCANU s-a înapoiat de la Paris la 8 octombrie 1946, iar ZILBER la 21 octombrie 1946.

- Deoarece s-a creiat o contradicție cu privire la posibilitatea participării lui L.PATRASCANU și ZILBER la aceste întâlniri, ancheta a acționat în sensul de a obține declarații din care să rezulte că întâlnirile au avut loc după 20 octombrie, dar, în acest fel, s-a intrat în contradicție cu alte probe din care reieșea că unii dintre participanții la întâlniri se găseau în diferite localități din țară.

- În declarațiile date în perioada 1947 - primăvara anului 1953, de către STIRCEA, POGONEANU, OCTAVIAN NEAMTU, CAMIL DEMETRESCU și RADU BUZESTI, a existat concordanță deplină asupra datei întâlnirilor, participanților la ele, a problemelor discutate și motivului de desfășurare. Imediat ce a apărut ideea că la aceste întâlniri au participat și L.PATRASCANU, BELU ZILBER și AL.STEFANESCU, au apărut contrazicerile, și cu tot efortul depus de anchetă ca prin confruntări și sugestii să-i pună cât de cât de acord, această problemă n-a putut fi rezolvată decât parțial.

- POGONEANU, care a fost organizatorul acestor întâlniri secrete, a negat tot timpul în mod categoric faptul că L.PATRASCANU sau altcineva din partea lui, ar fi participat sau ar fi știut despre ele. Cu toate acestea, în mod deliberat, el nu a fost confruntat cu nici unul din participanții care au declarat, până la urmă, că la întâlniri ar fi fost și L.PATRASCANU.

- Este semnificativ, de asemenea, și faptul că IONESCU BALACEANU, despre care s-a reținut că ar fi transportat cu mașina la aceste ședințe pe L.PATRASCANU, ZILBER și AL.STEFANESCU, a negat categoric și a susținut că nici măcar nu știe unde locuiește OCTAVIAN NEAMTU. Totuși, nici el nu a fost confruntat cu vreunul din cei care au relatat despre rolul său în cadrul întâlnirilor de la OCTAVIAN NEAMTU.

- Din declarațiile date de ZILBER în cursul anchetei, reiese că deși, în special din toamna anului 1952, a început să relateze fapte deosebit de grave cu privire la L.PATRASCANU, când i s-a cerut, la începutul anului 1953, să arate ce știe despre întâlnirile de la OCTAVIAN NEAMTU, el a declarat că nu știe să fi avut loc asemenea întâlniri. Ulterior, la presiunile anchetei și ca urmare a faptului că prin întrebările puse i s-a arătat că ar fi

avut loc asemenea întâlniri, dându-se în același timp numele unor participanți, el a sfârșit prin a "recunoaște" că știe despre întâlniri, că a participat la ele din însărcinarea lui L.PATRASCANU și că la ultima din ele a participat și acesta împreună cu ALEX. STEFANESCU.

În primele sale declarații în care relatează despre aceste întâlniri, ZILBER a făcut afirmații cu privire la data ținerii ședințelor, cei prezenți la ele și problemele discutate - care nu corespund cu cele arătate de cei care au participat de fapt la întâlniri. Abia după ce a fost confruntat succesiv cu STIRCEA, OCTAVIAN NEAMTU, CAMIL DEMETRESCU și RADU BUZESTI și aflând de la aceștia când au avut loc, ce s-a discutat și când a participat la întâlnirile respective, el și-a pus de acord declarațiile cu ale celorlalți. (Vol.40 pag.436-441).

- Primul care a declarat că la întâlnirile de la OCTAVIAN NEAMTU a participat și L.PATRASCANU a fost STIRCEA. Declarațiile sale false au fost făcute în urma presiunilor exercitate și a înțelegerii sale cu anchetatorii.

Intr-o notă-raport întocmită în aprilie 1954 de lt.col. SOLTUTIU, se arată:

"Din materialele anchetei noastre reieșea că STIRCEA nu este străin de acțiunile grupului PATRASCANU. Incolțit de noi la cercetări, STIRCEA a declarat că într-adevăr știe dar nu va declara nimic cu privire la PATRASCANU, decât numai condiționat și că dacă vom accepta condiția pusă de el ne va da lucruri într-adevăr uimitoare și pe care noi nu le cunoaștem și nici nu le putem cunoaște fără el. Condițiile au fost următoarele:

1. Ancheta să procedeze în așa fel ca nimeni din cei anchetați să nu-și dea seama că de la el au pornit lucrurile.
2. După proces să-i dăm voie să scrie o scrisoare în străinătate soției lui, prin care să ceară prietenilor lui din afară să determine unul din guvernele imperialiste spre a-l cere guvernului român și în cazul când va fi cerut, guvernul român să-l cedeze.

Noi neavând nici un material privitor la cele cunoscute de STIRCEA, am acceptat propunerea lui și el

(STIRCEA) ne-a delegeat întreg complotul lui PATRASCANU cu conducătorii reacţiunii şi palatul, lucru confirmat apoi de toţi cei ce au fost cercetaţi de noi" (Vol.70 pag.327).

Din relatările lui SOLTUTIU reiese că, pentru a da declaraţii acuzatoare împotriva lui L.PATRASCANU, STIRCEA a pretins ca personal ministrul afacerilor interne să-i dea asigurări privind satisfacerea condiţiilor puse de el. În acest scop a fost primit de tovarăşul ALEXANDRU DRAGHICI, care i-a dat asigurări că i se va permite să plece din ţară.

Intr-o declaraţie dată în 1962, înainte de a fi eliberat din închisoare, STIRCEA a arătat:

"De asemenea, ţin să menţionez că am restabilit cu cea mai mare precizie în cursul verii 1951 în primele mele două declaraţii scrise despre relaţiile mele cu PATRASCANU ...toate întâlnirile şi discuţiile avute cu el şi ceilalţi participanţi înainte de 23 August şi după aceea până la plecarea mea de la palat în 17 noiembrie 1944, precum şi ulterior până la arestarea mea. Or, nu numai că nu retractez sau infirm o iotă din acele declaraţii, ci dimpotrivă le socot cele mai bune şi exacte documente pentru cunoaşterea corectă şi precisă a evenimentelor premergătoare şi imediat următoare actului de la 23 August..." (Dosar nr. 40.046 vol.5 pag.1172).

În declaraţia la care se referă STIRCEA, dată la 28 iunie 1951, el arată că l-a întâlnit pe L.PATRASCANU în 1946 de două ori şi că ambele întâlniri au avut loc înainte de plecarea lui GRIGORE BUZESTI din ţară (4/5 octombrie 1946), după care s-au mai văzut în primăvara anului 1947 (Vol.69 pag.52-53). Reiese deci clar că nu l-a văzut pe L.PATRASCANU la întâlnirile de la OCTAVIAN NEAMTU din octombrie 1946.

Semnificativ este şi faptul că în discuţiile purtate cu unul din ofiţerii de securitate, în momentul plecării lui definitive din ţară în 1964, STIRCEA l-a întrebat: "Şi totuşi, domnule, spuneţi-mi măcar acum, ce aţi avut cu PATRASCANU?".

IV.

Cu privire la învinuirea că LUCRETIU PATRASCANU atît înainte cît şi după 23 August 1944 ar fi avut atitudini şi manifestări duşmănoase la adresa Uniunii Sovietice.

Atitudinea antisovietică a lui L.PATRASCANU a fost reținută pe considerentul că a făcut aprecieri negative cu privire la unele stări de lucruri din URSS cunoscute de el din perioada când se afla acolo ca reprezentant al partidului nostru pe lângă Comintern; a criticat anumite aspecte ale raporturilor dintre URSS și țara noastră, în special în legătură cu modul în care s-au desfășurat lucrările pentru armistițiu, clauzele acestuia și modul de aplicare a lui; ar fi adoptat o poziție ostilă Uniunii Sovietice la încheierea acordului economic cu aceasta, în anul 1945, cât și la Conferința de Pace de la Paris.

Temeiul acestor învinuiri îl constituie unele declarații date de ELENA PATRASCANU, ZILBER HERBERT, HARY BRAUNER, LENA CONSTANTE, HERANDT TOROSIAN și MIRCEA DURMA, precum și unele relatări ale lui L.PATRASCANU.

a/. Din studiul materialului rezultă că L.PATRASCANU a comentat încă din anul 1937 unele stări de lucruri din Uniunea Sovietică. Astfel, el a discutat cu soția că în acea perioadă a avut loc represiunea elementelor troșkiste și a celor bănuite de spionaj, represiune care a lovit și în emigrația românească, în general fiind executate persoane nevinovate. El nu credea că ZINOVIEV și KAMENEV au fost efectiv amestecați în omorîrea lui KIROV, după cum nu credea că BUHARIN și TROTKI au fost de la început în serviciul unei puteri străine (Vol.88 pag.76-77).

LUCRETIU PATRASCANU critica faptul că STALIN a scris istoria PCUS, în care și-a rezervat un rol important. Mai rezultă că el a criticat politica Uniunii Sovietice, socotind că pactul de neagresiune cu Germania hitleristă va produce confuzii mișcării revoluționare internaționale (Vol.88 pag.56, 74; Vol.87 pag.108).

În discuțiile cu soția, L.PATRASCANU i-a arătat că în perioada cât s-a aflat în Uniunea Sovietică a intrat în conflict cu unele persoane din aparatul Cominternului, care s-au opus reîntoarcerii în țară, deși el cerea aceasta în mod insistent, susținând că nu voia să rămână în emigrație ca un pensionar. De asemenea, i-a relatat că el nu a fost de acord cu metoda și practica de muncă a Secțiunii Balcanice a Cominternului (Vol.14 pag.221, 377).

b/. LUCRETIU PATRASCANU și-a exprimat nemulțumirea atât cu privire la modul de desfășurare a tratativelor de armistițiu din septembrie 1944, unde a participat ca șef al delegației, cât și în ceea ce privește condițiile impuse României.

Din declarațiile date de ELENA PATRASCANU, HARY BRAUNER și MIRCEA DURMA rezultă că L.PATRASCANU cât și ceilalți membri ai delegației române au fost profund nemulțumiți de faptul că tratativele au fost tergiversate și nu au început decât în seara când s-a anunțat "ocuparea Bucureștiului" și la Moscova s-au tras salve de tun și au început jocurile de artificii.

ELENA PATRASCANU susține că soțul ei a afirmat într-o discuție pe care au avut-o amândoi, că sovieticii nu au fost încântați de actul de la 23 August, preferînd să ocupe România pentru a justifica astfel clauzele grele ale armistițiului pentru țara noastră. În acest sens ea arată:

"Eu nu știam clauzele armistițiului, dar știam din spusele lui ANDREI că sînt grele. Eu am înțeles din ceea ce a spus ANDREI că aceste clauze vor îngreuna situația partidului, deoarece în țară se va considera că comuniștii sînt acei care au acceptat aceste clauze și că în cele din urmă tot muncitorimea și țărănimea vor trebui să muncească din greu pentru a le plăti" (vol. 87 pag.44).

Din copia notei stenogramă (Vol.10 pag.209-252) reiese că delegația română a avut timp de studiu numai 24 de ore pentru convenție, iar protocolul de aplicare a convenției de armistițiu, care constituia actul principal cu obligațiile ce ne reveneau, le-a fost făcut cunoscut în timpul ședinței când s-a "discutat" și aprobat, ceea ce practic echivalează cu o simplă formalitate.

Din lectura stenogramei se desprinde că textele convenției se citeau și se aprobau aproape fără deliberare.

Deși delegația română a formulat unele obiecțiuni care puteau fi luate în considerație, au fost respinse de MOLOTOV, fără a se mai accepta vreo discuție.

Astfel, LUCRETIU PATRASCANU a cerut ca din preambulul convenției de armistițiu să fie omiși termenii: "România recunoaște că a pierdut războiul..." pe considerentul că, în fapt, România era gata să accepte armistițiul cu câteva luni mai înainte și opoziția l-a acceptat deja din 20 iunie 1944. MOLOTOV i-a răspuns însă că timp de trei ani România a fost în război cu Uniunea Sovietică și ar fi mai bine să nu se susțină alt punct de vedere. L.PATRASCANU obiectînd în continuare că armistițiul a fost cerut totuși de opoziție, la 27 iunie, MOLOTOV i-a răspuns scurt: "da, dar nu s-a realizat" și a trecut la discutarea altui articol. (Vol.10. pag.215-216).

O altă cerere a delegației române a fost făcută în legătură cu modalitatea de plată a celor 300 mil.dolari, sumă fixată pentru despăgubirile de război și plătitibilă, potrivit convenției, în rate anuale de câte 50 mil.dolari. Delegația română a cerut ca ratele din primii ani să fie mai mici decât cele din anii următori când, situația economică a țării fiind mai bună, s-ar putea mai ușor suporta obligațiile.

MOLOTOV a respins și această cerere, susținând că venitul național al României este de două miliarde dolari anual, astfel că cei 50 mil.dolari pe an nu ar greva situația economică a României. Delegația română a contestat aceasta, arătând că România avea un astfel de venit înainte de război, că s-au produs distrugerii și că războiul continuă cu Germania hitleristă, astfel că venitul țării nu este mai mare de 600 mil.dolari anual. (Vol.10 pag.228-232).

TEOHARI GEORGESCU declară că în toamna anului 1944, când ANA PAUKER a venit de la Moscova, a adus și o stenogramă a tratativelor de armistițiu și atunci când a înmănat-o conducerii partidului, a afirmat: "uitați-vă ce poziție a avut PATRASCANU la armistițiu! Ce caută asta în partid?".

A fost considerat ca manifestare antisovietică a lui L. PATRASCANU și faptul că s-ar fi opus respectării obligațiilor de armistițiu. În realitate el nu s-a opus îndeplinirii acestor obligații, ci a avut anumite discuții în contradictoriu cu reprezentanții sovietici din Comisia Aliată de Control, în legătură cu unele exagerări în aplicarea convenției de armistițiu. Astfel, el nu a fost de acord să fie predate în contul armistițiului - ca bunuri germane - cele 12 kg. de aur găsite la RADU LECA, fost comisar general al guvernului pe lângă Centrala evreilor. El își motiva această poziție prin aceea că RADU LECA a declarat aurul ca fiind al lui KILINGER, numai pentru ca în felul acesta să-și ușureze situația, dar în realitate, aurul era jefuit de la evreii din România și deci, era aurul țării noastre și nu trebuia predat. (Vol.2 pag.408).

c/. Referitor la poziția lui L.PATRASCANU cu privire la încheierea acordului economic cu URSS în anul 1945, s-a reținut că acesta l-ar fi îndemnat pe MIRCEA DURMA, pe atunci ministru de finanțe, să saboteze încheierea acestui acord.

În această privință, atât DURMA cât și ZILBER, au arătat că s-au întâlnit cu L.PATRASCANU și că acesta și-a manifestat

neliniștea ca România să nu-și angajeze tot exportul numai cu Uniunea Sovietică, fiind necesar să se păstreze contacte economice și cu alte țări, chiar capitaliste.

Ulterior, către sfârșitul anchetei, când în sarcina lui L.PATRASCANU au fost reținute fapte "deosebit de grave", declarațiile lui DURMA, ZILBER și TOROSIAN, în casa căruia a avut loc întâlnirea, au suferit o schimbare radicală. Astfel, în urma presiunilor anchetei, aceștia au declarat în final că L.PATRASCANU, prin ZILBER, a organizat o "întâlnire secretă" la care l-a sfătuit pe DURMA să saboteze acordul economic cu URSS, ceea ce acesta ar fi acceptat (Vol.38 pag.315-316). Pentru lămurirea poziției lui L.PATRASCANU, în privința încheierii acordului economic, ancheta nu a procedat la confruntarea lui cu cei menționați, iar MIRCEA DURMA care a dat declarație că a acceptat indemnul lui L.PATRASCANU de a sabota, n-a fost trimis în judecată.

V.

Cu privire la acuzația că în scopul de a-și crea o platformă politică contrarevoluționară, L.PATRASCANU ar fi încercat să imprime o linie proprie naționalist-șovină, pregătind drumul restaurării dominației de clasă a burgheziei - linie concretizată în cărțile pe care le-a scris și în discursurile provocatoare ce le-a rostit.

a/. În anii 1945-1946, LUCRETIU PATRASCANU a ținut câteva discursuri la Sibiu și la Cluj, în cadrul cărora a tratat în mod deosebit problema relațiilor dintre români și minoritățile naționale din Ardeal.

În expunerea făcută de GHEORGHIU-DEJ la ședința lărgită a CC al PCR din iulie 1946 s-a arătat că:

"...LUCRETIU PATRASCANU, în discursul său de la Cluj unde a afirmat că după 1918 s-ar fi deschis între-gii populații din Transilvania, atât română cât și maghiară, noi izvoare de viață și noi căi de progres, îndreptînd focul principal împotriva revizionistilor unguri, nu a accentuat răspunderea politică a partidelor "istorice" în întreținerea urii șovine, în asuprirea națională la care a fost supusă în trecut populația maghiară din Transilvania și în provocările recente inițiate și organizate de către partidele "istorice". (GHEORGHIU DEJ - Articole și Cuvîntări, Ed.IV, pag.93).

Din analiza expunerilor făcute de LUCRETIU PATRASCANU la Cluj reiese că, ele nu conțin greșeli care să constituie abateri de la linia politică a partidului.

În aceste discursuri el a criticat mai ales naționalismul maghiar care se manifesta în Ardealul de Nord. El a justificat aceasta prin faptul că, în afară de cele cunoscute din informările ce i s-au prezentat, în localitățile pe unde a trecut, a văzut personal manifestări naționaliste ale unei părți din populația maghiară și secuiască (erau arborate drapele maghiare, dar lipseau cele românești, lozincile ^{erau} scrise numai în limba maghiară, etc.) manifestări față de care P.C.R. nu a luat poziție, iar organizațiile P.N.T., speculau aceasta, incitând populația românească împotriva maghiarilor și a comuniștilor care erau prezentați ca nefiind patrioți.

LUCRETIU PATRASCANU arată că a socotit necesar să ia poziție față de asemenea manifestări, pentru a putea atrage populația românească din Ardeal alături de P.C.R. și a izola pe maniști. În acest sens el relatează: "...am ținut această cuvîntare din iunie 1946 fiind personal convins că fac un serviciu regimului nostru, răpindu-i lui Maniu posibilitatea de a apărea ca singur apărător al Ardealului de Nord" (Vol.14 pag.134).

După discursul ținut la Cluj în vara anului 1946, lui L.PATRASCANU i s-a cerut să-și facă autocritica în mod public dar el nu a făcut-o. Ulterior, exagerînd în autocritica ce și-a făcut-o, a considerat că prin unele pasagii din discursul său de la Cluj a comis o abatere gravă. (Vol.10 pag.425).

b/. În toamna anului 1944 au fost tipărite lucrările scrise de LUCRETIU PATRASCANU la Poiana Tapului în perioada 1941-1944 cînd a avut domiciliu obligatoriu. El a scris patru lucrări: "Problemele de bază ale României", "Sub trei dictaturi", "Un veac de frămîntări sociale - 1821-1907", și "Curente și tendințe în filozofia românească".

Acestea au fost primele cărți de literatură marxistă apărute în țara noastră după 23 August 1944. Ele au avut un rol important în popularizarea concepțiilor partidului nostru și în aprecierea de pe pozițiile clasei muncitoare a stărilor de lucruri din România. Cu toate că pînă în 1948, aceste lucrări au fost pozitiv apreciate pe linie de partid, popularizate și difuzate, după reținerea lui L.PATRASCANU s-a emis părerea că prin ele ar fi apărat interesele de clasă ale burgheziei. (Vol.10 pag.186-207, 422-423)

Din referatele existente la dosar asupra cărților lui L.PATRASCANU, precum și din unele întrebări puse de anchetă în legătură cu acestea, reiese că lucrările au fost considerate ca având un conținut dușmănos intereselor clasei muncitoare și că el le-ar fi sustras de la controlul partidului. În realitate, înainte de a fi tipărite manuscrisele cărților sale au fost prezentate Secției de Educație Politică a CC al PCR (Vol.10 pag.422-423).

Aprecierile făcute în referatele incluse în dosarul de anchetă, sînt tendențioase și unilaterale, denaturînd sensul real al celor scrise de L.PATRASCANU. S-a căutat să se demonstreze gravitatea unor afirmații făcute în lucrări, prin folosirea unor citate trunchiate, rupte de contextul ideilor expuse.

Pentru a se "demonstra" că scrierile sale sînt dușmănoase și că prin ele s-ar fi urmărit pregătirea restaurării de clasă a burgheziei, i s-a imputat, printre altele și faptul că nu a folosit un limbaj mai violent în aprecierile făcute asupra lucrărilor unor autori burghezi. (Vol.10 pag.196-197, 201-202, 205-207).

Din studiul obiectiv al lucrărilor lui LUCRETIU PATRASCANU - făcut recent, din indicația conducerii partidului, de către Secția de propagandă a CC al PCR - se desprinde concluzia că acestea reprezintă o operă de valoare științifică, în care sînt analizate aspecte principale ale vieții economice, social-politice și ideologice a României în epoca modernă și contemporană. Prin modul de analiză, în care se simte o gîndire dialectică marxistă, prin felul de apreciere a numeroase fenomene și procese social-economice în contextul condițiilor concrete ale României, autorul, în multe din concluziile trase și soluțiile date problemelor majore care frămîntau în acea perioadă viața politică și ideologică a țării, se situează deasupra contemporanilor săi.

VI.

În legătură cu acuzația că L.PATRASCANU-ca ministru al justiției-ar fi sabotat realizarea măsurilor trasate de partid și guvern, tergiversînd reforma justiției pînă la sfîrșitul anului 1947 și că ar fi împiedicat sancționarea criminalilor de război și a intervenit direct pentru a salva de la pedeapsă criminali notorii.

a/. I s-a reproșat că nu a manifestat fermitate în aplicarea indicațiilor date de conducerea partidului pentru a trece la epurări în domeniul justiției, așa cum se proceda în toate sectoarele administrației de stat.

L.PATRASCANU a motivat că, spre deosebire de alte sectoare ale administrației de stat, în domeniul justiției nu se puteau face epurări masive dintr-odată, deoarece lipseau cadre de juriști care să înlocuiască pe cele vechi, poziție pe care o considerăm justă. Sub presiunea anchetei, în timpul cercetărilor, el a fost însă determinat să recunoască că tergiversând epurarea magistraturii a comis o abatere de la indicațiile partidului.

b/. În anul 1946, expirând termenul de aplicare a legii pentru pedepsirea criminalilor de război, TEOHARI GEORGESCU și-a exprimat părerea față de L.PATRASCANU ca să se prelungească termenul de aplicare a acestei legi. Acesta a fost de părere că nu este nevoie să fie prelungită legea, considerând că, deoarece principalii criminali de război fuseseră deja judecați, cei care au mai rămas, puteau fi pedepsiți pe baza celorlalte legi în vigoare. Cu toate acestea, el a întocmit un proiect de decret pentru prelungirea legii criminalilor de război, dar a fost respins de PETRU GROZA. (Vol.14 pag.208).

c/. Acuzația care i s-a adus că ar fi intervenit pentru a scăpa de pedeapsă pe unii criminali notorii, nu este argumentată cu cazuri concrete, temeinic verificate. În dosare apar câteva declarații în care se arată nominal demnitarilor antonescieni pentru eliberarea cărora ar fi intervenit, dar ancheta nu a fost însă desăvârșită, L.PATRASCANU nefiind interogat decât în legătură cu I.PETROVICI și C.DANULESCU, asupra cărora a dat explicații convingătoare că nu a intervenit. (Vol.2 pag.206, 416; vol.82 pag.57).

VII.

Referitor la acuzația că prin oamenii săi, L.PATRASCANU ar fi organizat acțiuni de sabotaj la C.E.C., la Ministerul de Finanțe și B.N.R.

Această acuzație se bazează pe declarațiile date de BELU ZILBER, începând din decembrie 1952, în care se arată că el a primit de la LUCRETIU PATRASCANU indicații să organizeze acțiuni de sabotaj la C.E.C., B.N.R. și Ministerul de Finanțe. Ulterior, declarații în acest sens a dat și HARY BRAUNER, afirmând că a aflat de la BELU ZILBER despre organizarea unui sabotaj economic din indicația lui LUCRETIU PATRASCANU.

După condamnare, ZILBER a arătat că aceste declarații sînt mincinoase. (Vol.21 pag.190).

VIII.

Cu privire la acuzația că L.PATRASCANU ar fi făcut pregătiri pentru a fugi din țară și a cunoscut planurile de fugă ale unor elemente reacționare pe care nu le-a adus la cunoștința organelor competente.

Analizând documentele existente și ascultând relatările unora din cei anchetați, am ajuns la concluzia că pentru compromiterea lui L.PATRASCANU, în mod provocator, i s-a propus cu insistență să fugă din țară. Încă din anul 1946, când el se afla la Conferința de pace de la Paris, în țară circulau zvonuri, pe larg cunoscute în opinia publică, despre "intenția" lui de a rămâne în străinătate. Atât de larg era comentată această versiune încât, rudele și prietenii săi, fiind îngrijorați, i-au telefonat și i-au scris, informându-l ce se discută și chemându-l să se reîntoarcă cât mai repede pentru a se pune capăt zvonurilor^x). (Vol. 10 pag. 411-412; Vol. 64 pag. 196).

Deși L.PATRASCANU nu a intenționat să fugă, nu a avut nici o inițiativă și nu a dat vreo indicație să i se pregătească fuga, totuși, ancheta timp de peste 5 ani, a acționat pentru a determina pe unii din cei anchetați să declare că ar fi voit să fugă și că le-ar fi dat indicații în acest sens. Cu toate presiunile exercitate, cei anchetați nu au făcut declarații, așa cum a cerut ancheta.

a/. "Acuzația" că L.PATRASCANU ar fi făcut pregătiri pentru fugă, s-a bazat în principal pe declarația lui TOROSIAN HERANT fost consul general al României la Paris în perioada 1946-1947. TOROSIAN a fost prins în martie 1948, în timp ce încerca să treacă în mod clandestin frontiera, pentru a merge la Paris unde își lăsase soția bolnavă, fapt pentru care a fost condamnat la 5 ani închisoare corecțională. (Vol.43 pag.17-18).

^x) În discuțiile cu Comisia de partid, ELENA PATRASCANU a relatat că la începutul anului 1947, când L.PATRASCANU se afla din nou la Paris cu delegația română împuternicită să semneze Tratatul de pace, GHEORGHIU-DEJ a indicat ca - după semnarea tratatului - delegația să se reîntoarcă în țară, iar L.PATRASCANU să mai rămână la Paris, fără a preciza cu ce scop. Soții PATRASCANU au rămas câteva zile la Paris, au discutat cu îngrijorare, între ei, această indicație și apoi au întrebat în țară dacă este cazul să mai rămână în străinătate, după care, primind răspuns că pot să se reîntoarcă, au revenit în țară.

După un an și jumătate de la condamnare, el a fost luat din nou în anchetă și după multe insistențe a fost determinat să declare că la Oradea a fost prins în momentul când se documenta în vederea întocmirii planului de fugă din țară a lui L.PATRASCANU. Vol.17 pag.139; Vol.43 pag.173-174, 231, 280-281; Vol.44 pag.143-144). Deși aceste declarații contraziceau faptele reale și dovezile care atestau că el a fost prins când era pe punctul de a trece frontiera (își expediasse la graniță prin călăuză, bagajele personale și urma să se reîntâlnească cu călăuza pentru a merge la punctul de trecere), totuși în mod intenționat, ele au fost luate în considerație de către anchetă și instanță, nefăcându-se nimic pentru a se elucida această contradicție.^{x)} (Vol.54 pag.15-18).

b/. Declarații în problema fugii din țară au mai dat și BETEA NICOLAE, MICSĂ REMUS, LENA CONSTANTE, RATIU ANTON și însuși PATRASCANU.

Din declarațiile acestora reiese că L.PATRASCANU a luat cunoștință de pregătirile de fugă din țară a unor elemente reacționare, făcându-i-se și lui de mai multe ori astfel de propuneri de către BETEA NICOLAE^{xx)} și alții. El a respins însă asemenea propuneri, iar în unele cazuri și-a dat formal acordul, dar practic n-a întreprins nimic în acest scop.

x) După ieșirea din închisoare, lui TOROSIAN i s-a propus, printr-un lucrător al Ministerului Afacerilor Interne, să plece din țară, iar el a fost de acord cu condiția să poată pleca împreună cu unele rude ale sale. El a plecat în 1961, însoțit de patru persoane printre care nepotul său RUPINIAN, condamnat și el în procesul PATRASCANU. Menționăm că din toamna anului 1944, atât TOROSIAN cât și soția lui, au avut legături cu organele NKVD și cu Serviciul nostru Secret de Informații. (Vol.43 pag.28, 81, 130; Vol.11 pag.194/2, 202; Vol.40 pag.114; Vol.185 pag.14-16).

xx) BETEA NICOLAE a fost funcționar la Institutul de Statistică până în toamna anului 1947, fiind cunoscut ca un element ușuratic, cu spirit aventurier, [redacted] preocupat de a-și crea relații cu diferite persoane suspecte, inclusiv străini (Vol.78, pag.327-328, 332, 345, 411). Imediat după 23 August 1944 a intrat în relații cu LUCRETIU PATRASCANU, a făcut totul pentru a-i câștiga încrederea, a speculat nevoia acestuia de a fi ajutat în procurarea de date statistice, precum și în verificarea și corectarea manuscriselor lucrărilor sale. Apoi, treptat-treptat, în mod perfid, i-a "împărtășit" lui L.PATRASCANU părerea sa, că acesta este nedreptățit, că nu sunt apreciate la adevărata lor valoare meritele sale, iar apoi și-a exprimat temerea că viața lui L.PATRASCANU este în pericol.

În vara anului 1947, BETEA NICOLAE i-a propus lui L.PATRASCANU să nu se mai înapoieze în țară de la Congresul juriștilor democrați care a avut loc la Bruxelles, deoarece viața sa este în pericol, BETEA pretinzând că are cunoștință că cineva de la partid este interesat să scape de el chiar prin organizarea unui "accident". L.PATRASCANU afirmă că deși nu a dat crezare celor spuse de BETEA că viața i-ar fi în pericol și inițial i-a respins propunerea, pînă la urmă, pentru a scăpa de insistențele acestuia, i-a răspuns că se va mai gândi și dacă se va hotărî să rămînă în țară va da un telefon de la Bruxelles, LUCRETIU PATRASCANU argumentează că răspunsul a fost formal, deoarece nu a făcut nici un fel de pregătire, n-a comunicat nici soției sale, cu care a fost împreună la Bruxelles, cele discutate cu BETEA, nu a dat nici un telefon de la Bruxelles și, cea mai bună dovadă, este înapoierea sa în țară. (Vol.10 pag.435-436).

De altfel, fiind la Bruxelles și aflînd de arestarea în țară a grupului MANIU, el a organizat o conferință de presă în care a argumentat, timp de o oră și jumătate, de ce lichidarea acestui grup, ca principală agentură americană în România, era "legitimă și necesară". (Vol.10 pag.125).

În toamna anului 1947, BETEA i-a propus din nou lui L.PATRASCANU să fugă din țară, afirmînd că pot pleca împreună cu un avion. El a revenit cu insistență, de mai multe ori asupra acestei propuneri, în speranța că va reuși să-l convingă pentru a fugi împreună. L.PATRASCANU a declarat că, deși inițial a respins aceste propuneri, ulterior, văzînd că nu poate scăpa de insistențele lui BETEA, i-a apărut ideia să-i facă o promisiune formală că va pleca, determinîndu-l pe acesta să se pregătească de fugă, iar la momentul stabilit pentru decolare, PATRASCANU să nu se prezinte, urmînd ca BETEA să plece singur. (Vol.10 pag.435-437; Vol.82 pag.25; Vol.1 pag.25, 49-51).

Din documentele cercetate și din analiza faptelor reale rezultă că LUCRETIU PATRASCANU nu a avut intenția de a părăsi țara deși a avut multe prilejuri în acest sens. El a fost în cîteva rînduri peste graniță, cu pașaport diplomatic, a fost președintele Comisiei de vize și pașapoarte, a primit multe propuneri din partea unor elemente din țară și de peste graniță, pe care le-a respins. Faptul că el nu a avut o asemenea intenție de a-și părăsi țara, reiese și din următoarea relatare a lui BETEA NICOLAE, asupra modului în care L.PATRASCANU a reacționat la una din pro-

propunerile sale de a fugi peste graniță:

"A tăcut încordat mai multe clipe și mi-a răspuns "Amice BETEA, cred că ceea ce mi-ai spus, mi-ai spus dintr-o prietenie nechibzuită, dar dintr-o prietenie. Voi încerca să uit. Să știi însă pentru totdeauna că oricâte neînțelegeri aş avea cu tovarășii de partid, aici îmi este locul și aici rămân. Intre o lume și alta alegerea îmi este pe deplin făcută. Din chiar certurile cu tovarășii mei, iese lumină. De altfel, dacă nu ai avea din când în când goluri de inteligență, n-am avut atâtea ocazii cu plecările în străinătate? Si nu sînt decît cîteva săptămîni de la întoarcerea mea de la Congresul Internațional Juridic. Lupta mea este o luptă în cadrul aceluiași partid, pentru același partid. Să lași de o parte pentru totdeauna astfel de gînduri pentru că o prietenie care poate duce împotriva partidului și a intereselor clasei muncitoare, este nu numai murdară, ci și criminală" (Vol.78 pag.42).

În timpul anchetei, analizînd faptele legate de "învinuirea" privind hotărîrea de a fugi din țară, L.PATRASCANU a ajuns la concluzia că cineva a avut interesul să se organizeze o provocare la adresa sa, iar BETEA NICOLAE - care i-a făcut insistente propuneri de a fugi din țară -, a jucat rolul unui provocator.

c/. Din documente mai reiese că după Congresul partidului, din februarie 1948, L.PATRASCANU și soția sa fiind foarte depri-
mați în urma situației create și temîndu-se că se pot lua și alte măsuri, au discutat față de unii prieteni chiar ideea sinuciderii. În aceste condiții unele din persoanele care erau de față au adus în discuție și problema unei eventuale fugi din țară.

În legătură cu aceasta, LENA CONSTANTE a declarat:

"Atît cît știu eu, am auzit o conversație între ambii soți. Ea era foarte amărîtă și punea problema plecării. Îmi este imposibil să-mi aduc aminte cuvintele, dar țin minte concluzia la care a ajuns PATRASCANU; că el ca comunist nu poate trăi decît într-un regim comunist și că oriunde ar pleca ar fi un simplu străin; că ar fi pus în două situații: ori de trădător lucru imposibil pentru el, ori de un fel de ratat fără țel și numai cu remușcări". (Vol.64 pag.15).

În mod asemănător a declarat și ELENA PATRASCANU (Vol.87, pag.55).

x

x x

In legătură cu desfășurarea anchetei și procesului, am constatat:

Cu toate că în fața instanței de judecată a fost adus un așa-zis "grup PATRASCANU", în realitate LUCRETIU PATRASCANU nu a avut nici un grup, ci acesta a fost creat în cursul anchetei, în mod premeditat, pe baza unor indicații date de cei care au condus ancheta. In acest fel, au fost incluse în "grupul PATRASCANU" unele elemente care se făceau vinovate de infracțiuni contra securității statului, dar nu aveau nici o legătură între ele și mai ales cu L.PATRASCANU, precum și alți oameni care, la fel ca el, nu aveau nici o vină.

In această privință, PINTILIE GHEORGHE, fost prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne, a arătat:

"La MAI a fost predat pentru anchetă un "grup PATRASCANU". Din documentele existente însă, reieșea că aceștia nu constituiau un grup, ci unii dintre ei, luați în mod independent, aveau fapte pentru care trebuiau anchetați, fapte care însă nu aveau nici o legătură cu ceilalți și mai ales cu PATRASCANU.

Marea greutate pentru organele MAI a fost de a se găsi modalitatea pentru a fi implicați împreună în aceleași infracțiuni... preocuparea principală era de a face tot felul de planuri prin care să se găsească o soluție pe baza căreia anchetatorii să capete orientarea asupra modului cum să ajungă la legarea celor anchetați unul de altul, prin "fapte". Această preocupare era deoarece în discuțiile cu unii tovarăși din conducerea partidului, ei arătau că nu se poate să nu fi existat legături, de natură dușmănoasă partidului, între aceste elemente" (Declarație pag.2-3).

Deși pînă în vara anului 1952 - pe baza indicațiilor primite - ancheta a depus eforturi pentru a obține probe de vinovăție a lui L.PATRASCANU, aceasta nu s-a putut realiza. Ca urmare, ancheta a trecut sub conducerea nemijlocită a ministrului Afacerilor Interne - tovarășul ALEXANDRU DRAGHICI - constituindu-se un grup special, format din oameni slab pregătiți, care în anchetele anterioare se dovediseră a fi ascultători docili, elemente cu tendințe de parvenire.

Conducerea MAI s-a ocupat în mod efectiv de dirijarea anchetatorilor, pentru a se obține, de la cei arestați, mărturisiri de vinovăție penală, și a realiza coroborarea între declarațiile acestora. Săptăminal, iar uneori de două-trei ori pe săptămână, se țineau ședințe la nivelul conducerii ministerului, împreună cu consilierii sovietici, în care se analiza stadiul anchetei și se stabilea modul de a acționa în continuare. Declarațiile mai importante erau analizate împreună cu anchetatorul respectiv, indicându-se apoi celorlalți anchetatori ce anume trebuie să obțină de la persoanele pe care le aveau sub anchetă.

Pentru a obține declarațiile dorite, s-a încălcat în mod grosolan legalitatea și s-au săvârșit abuzuri grave, printre care:

1. S-a folosit bătaia și epuizarea fizică, ajungându-se pînă la schingiuriri, asemănătoare celor de pe vremea închiziției; bătaia pînă la sînge pe întregul corp, dezbrăcat complet și legat de proțap; zmulgerea părului din cap; nepermiterea de a dormi zile și nopți de-a rîndul; obligarea de a sta permanent în picioare (mai ales femeile); subalimentația și înfometarea prelungită, etc.

În acest fel s-a procedat cu CALMANOVICI EMIL, BERMAN JAK, ZILBER HERBERT, REMUS KOFLER, LENA CONȘTANTE, BETEA NICOLAE și alții. (Vol.78 pag.161-162; Vol.75 pag.43; Vol.181 pag.28; Vol.185 pag.32; Declarațiile date în 1967 de cei anchetați și de anchetatori).

2. S-au folosit presiuni morale pentru constrîngerea celor anchetați, ca să declare așa cum li se impunea:

a/. Celor anchetați li s-a cerut "să ajute partidul", dînd declarații împotriva lui L.PATRASCANU, R.KOFLER și altora. Astfel s-a acționat asupra lui CALMANOVICI EMIL și REMUS KOFLER. În diferite memorii ale sale, CALMANOVICI a arătat printre altele:

"...mi se spune ... în numele partidului, alături de care este locul d-tale îți cer să faci o muncă sfîntă revoluționară, de om nou, să lovești fără cruțare în cei trei conducători, dușmani ai clasei muncitoare, ai partidului... Nu trebuie d-ta să te opui partidului...

... Trebuie să adopți total linia pe care ți-o dăm noi" (Vol.175 pag.42-43).

"În anchetă mi s-a spus de zeci de ori, d-ta nu te gîندی la d-ta, lovește în cei trei, d-ta nu te poți apăra, te reabilităm noi ... Mi s-a arătat clar că este

vorba să inventez fapte în care să mă implic în contra-
lui STEFANESCU, PATRASCANU și KOFLER" (Vol.168 pag.91).

b/. Unii din cei anchetați au fost constrinși să dea declarații așa cum li se cerea, fiind amenințați că în caz contrar vor fi arestați și condamnați ceilalți membri ai familiei lor (soție și părinți). S-a înscenat chiar, că unii din membrii familiei lor ar fi deja arestați, iar atunci când anchetații respectivi au auzit unele țipete ce proveneau ca din celule apropiate, anchetatorii le-au "destăinuit" că acestea sînt țipete ale rudelor lor. În acest fel s-a procedat cu LENA CONSTANTE, MICSA REMUS și BERMAN JAK . (Vol.68, Declarațiile date de către LENA CONSTANTE, BERMAN JAK și MICSA REMUS în 1967).

3. S-au făcut falsuri, schimbîndu-se conținutul unor declarații date de cei anchetați, precum și folosirea de scrisori și alte acte plastografiate pentru a-i constrînge să declare într-un anume sens:

a/. POGONEANU VICTOR, în declarația dată la 24 martie 1953 a arătat:

"La începutul lunii octombrie 1946 am dat întîlnire la casa D-lui O.NEAMTU prietenilor mei I.MOCIONI STIRCEA și RADU NICULESCU BUZESTI" (Vol.3 pag.257, 258).

Anchetatorul a modificat ulterior declarația, în sensul că peste cuvîntul "STIRCEA" a scris "ZILBER", pentru a putea "dovedi" că, și "reprezentantul" lui L.PATRASCANU, - a participat la această întîlnire secretă și că deci aceștia ar fi făcut parte din complotul care se urzea pentru răsturnarea regimului democrat-popular din țara noastră. Astfel falsificată, declarația a fost folosită de anchetă pentru a-i constrînge pe ceilalți participanți la întîlnirea secretă, să declare că L.PATRASCANU, avînd cunoștință de întîlnirea menționată, și-a trimis la ea reprezentantul său.

În legătură cu POGONEANU s-a mai comis și un alt fals. Existînd pericolul ca prin aducerea acestuia în fața instanței, să se destrame - pe baza mărturiei depuse -, întreaga acuzație adusă lui L.PATRASCANU că ar fi participat la organizarea unei lovituri de stat, a fost depus la instanță un certificat medical din care reieșea că la data judecării procesului, POGONEANU suferea de hepatită epidemică și era netransportabil. În realitate, documentele existente la locul de detenție a lui POGONEANU atestă că la acea dată el era sănătos, iar certificatul medical era fals.

Asemenea certificate au mai fost depuse pentru alți 9 martori.
(Vol.21 pag.40-49).

b/. La 7 aprilie 1955, CALMANOVICI a declarat:

"Anchetatorul mi-a arătat în ianuarie 1953 o declarație a lui MIREL COSTEA din decembrie 1952, când MIREL era mort de un an, declarația era deci falsă. În declarație era vorba de data până când a primit salariul de la Întreprinderea CALMANOVICI. Eu am răspuns că după 23 August eu nu i-am mai plătit nimic și nu până la naționalizare cum spusese el. Documentul era fals". (Vol.168 pag.93).

După judecarea și condamnarea lui CALMANOVICI, în cadrul acțiunii întreprinse pentru a-l determina să renunțe a mai face scrisori și memorii cum că ar fi nevinovat, ~~la indicația ministrului Afacerilor Interne~~, s-a plastografiat o scrisoare către CALMANOVICI ca fiind trimisă de fiul acestuia.

c/. Într-o declarație dată de LENA CONSTANTE, se arată:

"Într-o zi anchetatorul mi-a dat să citesc o scrisoare a tatălui meu. Tata mă ruga cu cele mai mari insistențe să salvez viața lui, a mamei și a surorilor mele. Imi scria că este deținut la închisoarea Văcărești într-o celulă cu 60 de oameni, că este nevoit să doarmă pe cimentul gol și că mama este grav bolnavă la infirmeria Văcărești cu surorile mele, toți închiși din cauza mea și termina spunând să fac orice pentru a-i salva.

M-am întors în celulă disperată. Tatăl meu avea atunci peste 70 de ani și mama 60. Totuși am mai luptat cu mine încă câteva zile, până mi-a citit o sentință a Tribunalului, prin care erau fiecare din ei condamnați la mulți (ani n.n.) de pușcărie și spunându-mi că nu depinde decât de mine să se aplice sau nu sentința.

.....
În anul 1961, când m-am întors acasă am aflat de la tatăl meu că el nu scrisese această scrisoare și că nici unul dintre ei nu fusese închis atunci". (Declarația LENEI CONSTANTE - pag.10-11).

4. În scopul obținerii de mărturii acuzatoare, conform planului dinainte stabilit a se realiza coroborarea necesară între mărturiile diferitor anchetați, s-a practicat metoda scrierii

de către anchetatori, înainte de a se sta de vorbă cu cei anchetați, a răspunsurilor pe care aceștia trebuiau să le semneze. In alte cazuri, chiar dacă declarațiile nu erau scrise dinainte, în timpul discuțiilor anchetatorul consemna în procesul verbal ceea ce vroia el și nu ceea ce declara cel anchetat. In legătură cu acestea, fostul anchetator ANCHEL MIRCEA a declarat:

"...SOLTUTIU a trecut la întocmirea unui plan de anchetă cu faptele ce urmau a fi "recunoscute" de cei în cauză..

Faptele erau astfel repartizate pe fiecare arestat încât ele dădeau tabloul unei acțiuni organizate antisovietice, antipartinice și antistatale în frunte cu L.PATRASCANU" (Declarație pag.3).

"SOLTUTIU formula atât întrebările cât și răspunsurile pentru fiecare arestat în parte din birou, în așa fel ca să se încadreze în tabloul infracțiunii dinainte stabilit de el. Nici un anchetator nu avea voie să se abată de la acest sistem de muncă" (Declarație pag.5).

Personal nu o dată l-am găsit pe VINATORU ca și pe MICLE scriind în birou declarațiile arestaților pentru a fi semnate de aceștia. Aceasta era metoda lor de muncă și nu se fereau de nimeni. Era metoda introdusă de cel SOLTUTIU" (Declarație pag.7).

Cele arătate sînt confirmate și de alți anchetatori printre care STAICU TEODOR și VINATORU VICTOR, precum și de anchetații MICSĂ REMUS, VICTORIA SIRBU și alții.

GALMANOVICI EMIL a declarat:

"Dv.domnule anchetator ați trecut în procesul verbal de interogatoriu din 22 oct.1952 că STEFANESCU a cerut la prima întîlnire din 1943 ianuarie că Partidul Comunist să fie aservit intereselor britanice. Eu nu am declarat aceasta, iar dv. ați trecut aceasta fără ca eu să o fi spus. Eu am semnat totuși textul conceput de dv." (Vol.23 pag.315).

5. In preajma începerii procesului, unii inculpați și martori au fost instruiți de către anchetatori asupra modului cum să declare cât mai acuzator împotriva lui L.PATRASCANU.

ZILBER HERBERT și BERMAN JAK declară că au fost în detalii instruiți de către anchetator ce și cum să declare în fața instanței. ELENA CONSTANCE a primit în scris întrebările ce i se vor pune și răspunsurile ce urma să le dea, cerându-i-se să le memoreze, iar în ziua următoare anchetatorul a seminarizat-o, pentru a se convinge dacă ea cunoaște ce trebuie să declare.

Instruirea inculpaților, precum și a unor martori, a fost însoțită de presiuni și amenințări cu aplicarea unor pedepse aspre în cazul că ei nu vor respecta indicațiile date.

6. Procesul s-a judecat în grabă și s-au încălcat cele mai elementare cerințe ale Codului de procedură penală.

Inculpații nu au fost în sală când majoritatea martorilor sau coinculpaților au depus mărturii despre ei și nici nu li s-au adus la cunoștință ulterior depozițiile făcute la adresa lor.

Deși multe probleme importante nu au fost elucidate în timpul anchetelor, instanța n-a procedat la lămurirea lor. Nu a făcut multe din confruntările care erau necesare și nu au fost audiați o serie de martori importanți care aveau rol direct în lămurirea unora din probleme.

Cu ocazia interogatoriilor, ori la ultimul cuvânt dat inculpaților, nu li s-a permis acestora să facă unele precizări în legătură cu învinuirile ce li s-au adus sau să-și facă o apărare completă, președintele completului de judecată intrerupându-i în mod frecvent și chiar interzicându-le să mai vorbească. (Vol.17 pag.206, 213-216, 224, 280, 284; Vol.18 pag.335-340, 349).

7. Cei care au efectuat ancheta, precum și președintele completului de judecată nu au avut pregătirea de specialitate necesară!

a/. Din cei 9 anchetatori care - începând din toamna anului 1952 - au efectuat ancheta, 6 aveau ca studii școala elementară sau cel mult o școală tehnică profesională, 2 liceul teoretic și numai unul facultatea de drept. Acestuia i s-a dat însă spre anchetare învinuitul cel mai puțin important din "lot", TOROSIAN HERANT. De menționat că însăși conducătorul grupului de anchetă, SOLTUTIU ION, nu avea ca studii decât școala de ucenici și se afla la prima sa anchetă.

b/. MOISESCU ILIE, președintele completului de judecată, deși avea studii juridice, totuși, pînă la acest proces, nu mai făcuse parte din nici un complet de judecată. Referindu-se la momentul cînd i s-a dat această sarcină, MOISESCU ILIE relatează următoarele:

"Eu am arătat că pentru mine va fi foarte greu, deoarece nu am mai prezidat vreun complet de judecată pînă la acea dată. CHISINEVSCHI mi-a răspuns că va trebui să mă pregătesc și să îndeplinesc sarcina ce mi s-a încredințat de partid" (Declarație pag.1).

8. Atît în perioada anchetei cît și după condamnare, celor implicați în acest proces li s-a aplicat un regim de detenție care ducea la distrugerea lor morală și fizică.

Încă de la anchetă, BETEA NICOLAE, REMUS KOFLER și VICTORIA SIRBU au fost aduși, în anumite perioade, la stare de demență.

După condamnare, regimul de executare a pedepselor a fost mai aspru decît cel aplicat vîrfurilor legionare, foștilor membri ai guvernului antonescian, precum și altor elemente deosebit de periculoase.

Din indicația conducerii Ministerului Afacerilor Interne, marea majoritate a condamnaților în "procesul PATRASCANU", au fost trimiși la penitenciarul Aiud, care avea regimul de detenție cel mai sever din țară. În cadrul penitenciarului, ei au fost încarcerați la secția "zarcă", care la rîndul ei avea regimul cel mai aspru: deținuții erau ținuți în izolare totală, foarte rar erau scoși la plimbare, nu erau scoși la muncă, nu aveau dreptul la vorbitor, la corespondență, nu beneficiau de aceeași asistență medicală și alimentație care se acorda celorlalți deținuți. La toate acestea s-a mai adăugat și faptul că ei erau ținuți în celule neîncălzite, umede și reci, iar în prima parte a detenției au dormit pe jos, avînd ca așternut doar cîte o rogojină.

Fiind considerați deosebit de periculoși și pentru a li se răpi orice posibilitate de a se plînge împotriva nedreptății ce li s-a făcut, aceștia s-au aflat în întreaga perioadă de detenție în atenția conducerii ministerului. Ei au fost lucrați înforțativ și s-au luat o serie de măsuri pentru a-i demoraliza și a-i determina să renunțe la poziția lor și să se împace cu situația creată.

Este deosebit de semnificativ cazul lui CALMANOVICI EMIL, care s-a străduit, folosind toate mijloacele posibile la îndemîna lui, să aducă la cunoştinţa conducerii partidului şi statului, precum şi tuturor membrilor Comitetului Central, înscenarea care s-a organizat în "cazul PATRASCANU", ajungînd în situaţia de a-şi scrie mesajele pe bucăţi de pînză ruptă din cămaşă şi căptuşala hainei.

Toate încercările sale nu au avut rezultatul dorit, memoriile trimise pe căi legale şi nelegale nu au ajuns la destinaţie. În legătură cu unele din aceste memorii a fost informat GHEORGHEU DEJ, care în iarna anului 1955 a dispus aducerea lui CALMANOVICI la Bucureşti. Cu acest prilej a fost cazat într-o vilă, sub pază, urmărindu-se să-l determine la o încercare de fugă, cu scopul vădit de a-l prinde în flagrant delict, pentru a lua noi măsuri contra lui. După o lună şi jumătate, constatîndu-se că CALMANOVICI nu are intenţia să fugă, a fost audiat pe baza unui chestionar dinainte stabilit. În loc să se verifice susţinerile lui CALMANOVICI cu privire la nevinovăţie, s-a organizat de fapt o anchetă în legătură cu modalitatea transmiterii memoriilor, încercîndu-se timorarea lui pentru a renunţa să-şi mai manifeste nemulţumirea.

CALMANOVICI nu a renunţat la poziţia sa şi fiind retrimis la Aiud, a încercat din nou să facă cunoscută nevinovăţia sa şi văzînd că prin folosirea altor căi nu este luat în consideraţie, a intrat de două ori în greva foamei ca un ultim mijloc de protest. În timpul celei de-a doua greve a foamei, după cca.45 de zile a decedat.

Majorităţii celor implicaţi în "procesul PATRASCANU" - care au rămas în viaţă şi au fost eliberaţi din detenţie înainte de anul 1964 -, li s-a fixat domiciliu obligatoriu pe anumite perioade sau li s-a dat drumul să plece peste graniţă. S-a dat drumul să plece definitiv din România lui ION MOCZONY STIRCEA, TOROSIAN HERANDT, RUPENIAN EMANOIL şi ZAHARIA ION.

X

X

X

Din declaraţiile date de anchetatori şi de acei care au avut rol de conducere la anchetă şi proces, reiese că ei s-au convins de nevinovăţia, din punct de vedere penal, a lui LUCRETIU PATRASCANU şi a altora din cei implicaţi în proces cu el.

PINTILIE GHEORGHE, fost prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne, a avut în acea perioadă și are și în prezent o părere care confirmă concluziile trase pe baza documentelor studiate asupra nevinovăției lui PATRASCANU. El arată:

"Părerea mea de atunci și pe care o mențin și acum a fost și este că nu au existat dovezi pe baza cărora PATRASCANU să fie anchetat la MAI și de asemenea nu au existat dovezi pe baza cărora el să fie trimis în fața justiției.

.

Sînt convins că dacă ar fi existat materiale compromițătoare pe baza cărora să se meargă la justiție, era imposibil ca să nu se găsească, în condițiile cînd toată puterea ne aparținea și cînd ani de-a rîndul s-a depus multă insistență, să se găsească tot ce se poate găsi.

De asemenea, au fost posibilități să se aducă dovezile și din exteriorul țării, în cazul că ele ar fi existat.

Cu toate acestea, pînă la sfîrșitul celor circa 6 ani de anchetă și pînă la trimiterea în justiție, nu s-au găsit asemenea dovezi" (Declarație pag.1-2).

SOLUTIU ION arată de asemenea:

"Convingerea mea intimă de astăzi, cînd toate lucrurile sînt privite într-o situație absolut obiectivă, este că PATRASCANU nu trebuia să fie judecat, deoarece el nu a întreprins acele acțiuni care i s-au pus în sarcină, iar declarațiile celorlalți date despre el nu stau în picioare la o analiză obiectivă. Acele cîteva lucruri pe care le-a arătat el însuși, au fost o serie de greșeli cum de altfel le-a calificat și el în declarațiile lui și acestea au fost greșeli de partid și nu justițiabile" (Declarație pag.19).

Însăși președintele completului de judecată, colonel ILIE MOISESCU, afirmă că nu au existat dovezi de vinovăție din punct de vedere penal. El arată:

"La dosarele ce mi-au fost puse la dispoziție, pentru judecarea lotului PATRASCANU, nu au existat probe judiciare indubitabile care să ducă la vinovăția din punct de vedere penal a lui PATRASCANU și nici în cursul

anchetei judiciare nu au putut fi stabilite astfel de dovezi" (Declarație pag.6).

x

Din documentele studiate mai rezultă:

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ a avut o atitudine de adversitate față de LUCRETIU PATRASCANU, și-a manifestat, voalat sau deschis, nemulțumirea față de influența și prestigiul acestuia în rîndul comuniștilor și al altor oameni ai muncii, a căutat să-l izoleze și să-l îndepărteze de activitatea de conducere a partidului.

a/. Fiind internat în lagărul de la Tg.Jiu la 2 ianuarie 1943, L.PATRASCANU a constituit un colectiv format din trei comuniști, în care el avea un rol principal - care discuta săptămînal cu conducerea lagărului cererile și nevoile comuniștilor internați. Acest colectiv a fost desființat după venirea în lagăr a lui GHEORGHIU DEJ, ceea ce lui LUCRETIU PATRASCANU i-a produs nemulțumiri. (Vol.116 pag.221).

L.PATRASCANU i-a spus soției sale că în lagăr a simțit rivalitate din partea lui GHEORGHIU DEJ. În legătură cu aceasta, ELENA PATRASCANU a declarat:

"El mi-a vorbit despre un conflict cu OVIDIU (al cărui conținut nu-l țin minte) și mi-a relatat, de asemenea, întîlnirea cu tovarășul GHEORGHIU DEJ. Atunci mi-a vorbit despre impresia pe care a avut-o, anume aceea a unui sentiment de rivalitate din partea tov.GHEORGHIU DEJ, pe care ANDREI a încercat să-l atenueze cît mai mult, dar că nu a reușit tocmai din cauza incapacității lui (adică a lui ANDREI) de a nu fi slugă și de a se estompa în întregime" (Vol.87 pag.48).

b/. LUCRETIU PATRASCANU a simțit că se caută să se minimizeze rolul său în pregătirea și îndeplinirea actului de la 23 August 1944.

Din documente reiese că L.PATRASCANU dorea să facă parte din Comitetul Central al partidului, deoarece și-a dat seama că aceasta era necesar pentru îndeplinirea sarcinii primite de a realiza legătura și a duce tratative cu reprezentanții palatului și ai partidelor "istorice". Atunci cînd tovarășul EMIL BODNARAS a comunicat lui L.PATRASCANU, hotărîrea transmisă din lagăr că el nu va face parte din conducerea partidului, aceasta i-a creat nedu-

meriri și frământări, fără însă să-l determine să-și înceteze activitatea de îndeplinire a sarcinilor încredințate de partid. (Vol.1 pag.62; vol.69 pag.7).

c/. După 23 August 1944, L.PATRASCANU nu a fost atras la munca de partid și cu atât mai mult, în colectivul de conducere al partidului, deși la început era singurul ministru comunist în guvern.

În septembrie 1944 - după venirea ANEI PAUKER în țară -, s-a hotărât constituirea unui Comitet Central restrâns format din cinci tovarăși și în care nu a fost inclus și L.PATRASCANU. Acest fapt i-a fost comunicat de ANA PAUKER, în grabă, în timp ce călătoreau împreună într-o mașină, ceea ce l-a nemulțumit în mod profund. (Vol.1 pag.62/2).

- La Conferința Națională din octombrie 1945, nu a fost atras la munca pregătitoare, în timpul lucrărilor nu s-au făcut referiri critice la activitatea sa, în schimb când s-a trecut la propuneri pentru alegerea de membri ai CC, a fost prezentat de tovarășul GHEORGHE APOSTOL, ca "un avocat apărător în procesele muncitorești sub vechiul regim...", care nu și-a făcut datoria ca ministru de justiție, dar totuși este propus ca membru al CC. LUCRETIU PATRASCANU a socotit aceasta ca un "atac prin surprindere" și a rămas "mut de indignare", cum a relatat el ulterior.

- În 1947, deși a fost cooptat ca membru al Biroului Politic - ținându-i locul tov. VASILICHI -, efectiv el nu a fost totuși atras la munca de conducere, continuându-se tendința de a fi ținut în izolare. (Vol.1 pag.122-123).

- L.PATRASCANU a fost nemulțumit și pentru că, încă din toamna anului 1944, presa de partid trecea sub tăcere activitatea lui ca ministru comunist și aportul său la îndeplinirea unor acțiuni hotărâte de partid. (Vol.1 pag.62/2, 73).

GHEORGHE PINTILIE a relatat că la sfârșitul anului 1944 - începutul anului 1945, popularitatea lui L.PATRASCANU îl supăra pe GHEORGHIU DEJ. De exemplu, în timpul unei demonstrații, când o parte din coloană a început să scandeze numele lui PATRASCANU, a fost tras de mîncă de GHEORGHIU DEJ, care i-a spus: "ce tot strigă ăștia - PATRASCANU, PATRASCANU... mama lui". (Declarația lui GH. PINTILIE, pag.6).

d/. La Conferința de pace de la Paris lui L.PATRASCANU i s-a atribuit un rol lipsit de importanță, deși fusese președintele Comisiei de armistițiu din septembrie 1944, era membru în guvern, iar el împreună cu GHEORGHIU DEJ și cu tov. ION GHEORGHE MAURER, erau singurii comuniști, membri ai delegației. (Vol.1 pag.65/2; Vol.37 pag.454; Vol.87 pag.62).

e/. L.PATRASCANU fiind frământat de atitudinea care se manifesta față de el, s-a adresat în repetate rânduri lui GHEORGHIU DEJ, ANEI PAUKER și altor persoane din conducere, cerându-le să se clarifice problemele ce se ridicau în legătură cu activitatea sa. Această cerință nu i-a fost satisfăcută, ci în urma insistențelor sale au avut loc unele discuții care s-au purtat în grabă, fără o analiză partinică.

În legătură cu aceasta L.PATRASCANU a relatat:

"Întrebarea pe care mi-o pun, și ea este valabilă și pentru anul 1946-1947, este următoarea: dacă de la început sau mai târziu tovarășii au avut să-mi reproșeze deviații politice sau unele trăsături personale, unele atitudini personale, cu care nu erau de acord, pentru ce n-au urmat calea unei discuții serioase, fundamentale, în spirit tovarășesc, utilizând critica și autocritica - ci totdeauna am fost pus în fața unor atacuri care plezneau totdeauna, ca o bombă, pe neașteptate?" (Vol.1 pag.111).

X

X X

Poziția lui LUCRETIU PATRASCANU la anchetă și în fața instanței de judecată.

Din materialul studiat rezultă că, încă înainte de a fi reținut și cercetat, L.PATRASCANU a luat poziție autocritică față de activitatea sa, prezentând în mod exagerat gravitatea unor lipsuri proprii. În declarația dată la 20 martie 1948, recunoaște că unele pasaje din discursurile sale puteau fi interpretate ca având caracter "naționalist-șovin", că n-a "dovedit fermitate" în acțiunea de epurare a magistraturii și a "manifestat slăbiciuni" pe linia unor sarcini puse justiției, ca de pildă lupta împotriva speculei și sabotajului, unele procese ale criminalilor de război și aplicarea legilor antirasiale, precum și că și-a exprimat, în afara partidului, față de intimi ai săi, unele nemulțumiri personale în legătură cu situația sa în partid (Vol.10 pag.423-429).

Către sfârșitul anului 1949 - începutul anului 1950, în timp ce era anchetat la SSI, L.PATRASCANU, printr-o serie de declarații, a condamnat unele fapte săvârșite de el, considerându-le "antipartinice" și chiar "dușmănoase".

Ulterior, când ancheta, încercând să folosească recunoașterile sale autocritice pentru a-l determina să declare că este, de fapt, un dușman al partidului, fost agent de siguranță, spion,

că ar fi căutat să răstoarne regimul democrat din țara noastră, L.PATRASCANU a respins cu fermitate și indignare asemenea acuzații. El a fost deosebit de revoltat când și-a dat seama că nu se caută adevărul și se încearcă totul pentru acuzarea lui. La unul din interogatorii, L.PATRASCANU, respingând declarațiile mincinoase ale unor "prietenii" ai săi, a arătat:

"...după experiența făcută în ultimii doi ani, nu mai am încredere absolut în nimeni pe lume. Nici într-un fel de prietenii - de altfel nu am prietenii - și nici într-un fel de cunoștințe și chiar rude din cele mai apropiate". (Vol.2 pag.24).

De câteva ori, în timpul anchetei, refuzând să recunoască fapte pe care nu le-a comis, L.PATRASCANU i-a spus colonelului SOLTUTIU ION, anchetatorul său, că va declara așa ceva numai dacă i se comunică de la conducere că partidul are nevoie neapărat de un asemenea proces. În legătură cu aceasta SOLTUTIU ION a arătat:

"Menționez că în mai multe rânduri PATRASCANU mi-a spus aproape textual: să întreb pe mai marii mei care conduc din umbră ancheta, dacă are vreun interes partidul să i se facă lui un proces pentru că atunci el va declara ceea ce i se va cere" (Declarația din 4 aprilie 1967, pag.7).

La proces, LUCRETIU PATRASCANU a refuzat să propună martori, să-și aleagă un apărător, și a renunțat chiar la apărătorul desemnat din oficiu. De asemenea el a refuzat să răspundă la interogatoriu. Dându-i-se ultimul cuvânt, a refuzat să se apere, declarând următoarele:

"N-am de spus nimic, decît că scuipe pe acuzațiile care mi se aduc".

Președintele completului de judecată, atrăgându-i atenția că aceste cuvinte constituie o insultă și că se dă în spectacol, LUCRETIU PATRASCANU a strigat:

"Da, lasă să mă dau, viața mea e scurtă, dar sînt oameni care o să urmărească această porcărie" (Vol.18 pag.354).

x

x x

./.

Din studiul materialelor și audierilor făcute reiese că ancheta, pregătirea și desfășurarea procesului, condamnarea și executarea lui L.PATRASCANU, au fost îndeaproape conduse și îndrumate de anumite persoane din conducerea partidului.

a/. La indicația personală a lui GHEORGHIU DEJ, dată lui TEOHARI GEORGESCU și lui NICOLAU SERGHEI, fostul director general al Serviciului Secret de Informații, L.PATRASCANU a fost urmărit informativ, prin toate mijloacele muncii de securitate, încă din perioada când era membru al Comitetului Central și ministru al Justiției.

b/. TEOHARI GEORGESCU declară că reținerea lui L.PATRASCANU în aprilie 1948, s-a făcut pe baza dispoziției lui GHEORGHIU DEJ, făcând ca această măsură să fie discutată și hotărâtă în secretariatul C.C. sau în vreun alt organ de conducere al partidului.

De asemenea, ca ministru al Afacerilor Interne, el a primit indicații directe de la GHEORGHIU DEJ, să găsească dovezi despre legăturile lui L.PATRASCANU cu siguranța. Negăsind asemenea dovezi și informându-l pe GHEORGHIU DEJ, acesta i-a spus răspicat că "ce credem noi (T.GEORGESCU și colectivul său n.n.) că și FORIS și LUCRETI PATRASCANU au lucrat cu inspectori ca TAFLARU? a lucrat pe scară internațională, ca Gestapoul".

N o t ă :

Tov.ANTON MOISESCU a relatat Comisiei de partid că în anul 1952, când era președintele Băncii, a fost chemat de tov. Dumitru Petrescu, pe atunci ministrul finanțelor. Acesta i-a arătat un plic cu dolari și lire sterline, spunându-i că este de la interne și trebuie să-l depună la Bancă, pe numele lui L.PATRASCANU cu o dată anterioară, dinainte de război. El i-a spus că există dovezi după care PATRASCANU a fost agent al imperialismului, dar sînt insuficiente. A doua zi dimineata, fiind rechemat la tov. D.Petrescu, acesta i-a comunicat că GHEORGHIU DEJ i-a atras atenția că nu trebuia să discute cu tov.ANTON MOISESCU. În cadrul discuției cu Comisia, Tov.D.Petrescu - după un timp de gîndire - a spus că se pot lua în considerație ca fiind reale cele afirmate de către tov.Anton Moiescu.

c/. În toți cei 6 ani de anchetă, GHEORGHIU DEJ s-a interesat îndeaproape de mersul cercetărilor, a luat cunoștință de principalele materiale obținute din anchetă și i s-au prezentat periodice sinteze asupra celor rezultate pînă la data respectivă.

Pe materialele primite, GHEORGHIU DEJ a făcut adnotări prin care dădea indicații cum să se desfășoare ancheta și cum trebuie să se dezvolte acțiunea în continuare.

Pe raportul sinteză "asupra rezultatului în mare, obținut în ancheta cazului PATRASCANU", pînă la 5 noiembrie 1949, GHEORGHIU DEJ a indicat în scris, printre altele: "De întrebare pe PATRASCANU despre relațiile lui cu NEAMTU".

Această indicație a sugerat anchetei ideea de a acționa pentru a obține probe privind o pretinsă legătură între L. PATRASCANU și O. NEAMTU, în casa căruia era cunoscut - din procesul MANIU, că au avut loc, în toamna anului 1946 întâlniri secrete între cîteva elemente reacționare care complotau împotriva regimului democratic.

- Pe referatul cu "Rezultatul cercetărilor făcute în perioada octombrie 1949 - mai 1950 în cazul PATRASCANU", GHEORGHIU DEJ a dat mai multe indicații, printre care și următoarea:

"P. s-a pronunțat împotriva acțiunii de înlăturare a lui FORIS și grupului acestuia. El califica această acțiune de "fracționism" - "că el nu se amestecă, deoarece această acțiune miroase a fracționism". După 23 August 1944, cînd cei 3 tov. care alcătuiau conducerea provizorie îi dăduse lui FORIS muncă (agit. prop.), PATRASCANU n-a schițat nici cel mai mic gest de împotrivire. Nu-i exclus să fi avut chiar contact cu FORIS. (Vol. 12 pag. 308).

De la această indicație, ancheta a trecut la căutarea cu orice preț a unor dovezi asupra legăturilor ce ar fi existat între L. PATRASCANU și ST. FORIS. Ca urmare, în august 1950, lui R. KOFLER i s-a cerut în mod direct să ajute partidul, dînd declarații în care să arate că L. PATRASCANU împreună cu FORIS au complotat împotriva partidului.

- Tot pe baza unor indicații scrise, date de GHEORGHIU DEJ ancheta a fost orientată spre a dovedi că L. PATRASCANU ar fi avut legături cu siguranța burgheză și cu spionajul anglo-american și că ar fi complotat în vederea răsturnării regimului democrat din țara noastră.

În același timp, prin indicații scrise, ancheta a fost orientată să nu ia în considerație ca fiind reale materialele din care reieșea contribuția lui PATRASCANU la pregătirea și înfăptuirea acțiunii de la 23 August 1944, precum și altor acțiuni importante întreprinse de partid. De exemplu, în dreptul pasajului dintr-o sin-

teză a anchetei, în care se scria: "PATRASCANU își părăsește domiciliul forțat de la Poiana Tapului (...) vine la București, intră în contact cu conducerea partidului (tov.BODNARAS) și acționează intens pentru pregătirea actului de la 23 August", GHEORGHIU DEJ adnotează: "Interpretarea nu corespunde adevărului" (Vol.12 pag.644).

Indrumările lui GHEORGHIU DEJ au mers pînă acolo încît el indica și cine anume să mai fie arestat și anchetat. Din indicația lui au fost arestați E.CALMANOVICI, R.KOFLER, VICTORIA SIRBU și alții.

d/. Deși în timpul anchetei, care a durat mulți ani,^{x)} s-au depus insistențe deosebite pentru a se obține dovezi de vinovăție a lui PATRASCANU, dar aceste dovezi nu s-au găsit, indicațiile repetate date de către GHEORGHIU DEJ pentru a se persevera în obținerea dovezilor de vinovăție, precum și atenția cu care ministrul Afacerilor Interne - tov.ALEXANDRU DRAGHICI - urmărea desfășurarea anchetei, au format la colectivul de anchetatori convingerea că este în interesul partidului ca L.PATRASCANU să fie trimis în fața justiției și condamnat.

În legătură cu acestea, SOLTUTIU ION a declarat:

"Pentru mine a constituit un semn de mare întrebare, de ce după ce PATRASCANU a fost reținut și anchetat la partid, problema lui n-a fost încheiată, iar după o anumită vreme, nu numai că nu a fost încheiată, ci predată spre o nouă anchetă S.S.I-ului?

Al doilea lucru. De ce după ancheta destul de îndelungată a SSI-ului, nici de data aceasta nu a fost lichidată, ci după, iarăși o anumită vreme, predată încă spre continuare MAI-ului. În sinea mea, repet încă odată, nimănui mărturisită s-a format credința intimă, că aici în problema PATRASCANU sînt interese foarte mari. Aceste interese le-am crezut întotdeauna că sînt fie a partidului, fie a sovieticilor".

"Cînd mi-am format această convingere în sinea mea, că aici este vorba de mari lucruri, de mari interese, m-au determinat, ca în nici un chip și sub nici o formă să nu ies nici măcar cu o virgulă, fie din dispozițiile tov.ministru DRAGHICI, fie din cele ale consilierilor sovietici". (Declarația lui SOLTUTIU pag.21-22, 23).

x). Instanța a primit dosarele la 31 martie 1954 și tot în aceeași zi, a hotărît trimiterea acuzațiilor în judecată, comunicîndu-le că pînă la 6 aprilie 1954, data cînd va începe procesul au la dispoziție dosarele de judecată pentru a le studia. În acest fel-pînă la începerea procesului-completul de judecată a avut la dispoziția sa exclusivă dosarele doar o singură zi, ceea ce este cu totul insuficient pentru studierea materialelor în vederea luării hotărîrii de trimitere în judecată și desfășurării dezbaterilor.

Referindu-se la aceeași problemă, fostul anchetator VINATORU VICTOR declară:

"S-a mers deci în mod conștient și premeditat în cea de-a treia fază a anchetei, pe linia construirii unor acuzări de ordin penal, care să depășească nivelul greșelilor de ordin politic stabilite în cele două faze de anchetă, pentru ca astfel cei în cauză să poată fi condamnați penal chiar până la pedeapsa maximă. Pentru noi anchetatorii, acest lucru a figurat ca fiind complet justificat de a se proceda în acest fel, în special de faptul - după spusele tov.col.SOLTUTIU - că personal tov.GH.GHEORGHIU DEJ ar fi spus că declarațiile lui KOFLER date la spital reprezintă adevărul și că aceasta trebuie să constituie baza procesului, alături de cea de-a doua acuzare cu privire la participarea lui PATRASCANU și a altor câteva elemente la complotul MANIU În tot timpul ni s-a spus că partidul deține anumite materiale care dovedesc activitatea trădătoare a susnumiților, dar că acestea conținând și anumite probleme interne de partid, nu pot fi date anchetei și respectiv să figureze în proces, astfel că de aci decurgea necesitatea construirii unor probe "brodate pe scheletul declarațiilor lui KOFLER". (Declarație pag.4).

e/. Cei care l-au anchetat pe LUCRETIU PATRASCANU la S.S.I. și la Securitate au fost trimiși să participe la dezbaterile unor procese politice din alte țări socialiste. Astfel, PETRE GONCEARUC a asistat la procesul lui RAJK în Ungaria, iar SOLTUTIU împreună cu procurorul RIPEANU GRIGORE și GHEORGHIU RONEA, de la Comisia Controlului de Partid, la procesul lui RUDOLF SLANSKY în Cehoslovacia.

f/. Pentru desfășurarea anchetei s-a solicitat sprijinul organelor sovietice de securitate.

Referindu-se la aceasta, PINTILIE GHEORGHE arată:

"Cînd MAI a început să se ocupe de ancheta "grupului PATRASCANU" (în anul 1950 - n.n.), am primit indicația să iau legătura cu trei sovietici care erau găzduiți într-o casă a partidului...

Din discuțiile avute în special cu PATRIKI, am aflat că ei anterior se ocupaseră de cercetările și procesele

ce au avut loc în alte țări socialiste (ancheta și procese asemănătoare cazului PATRASCANU).

Totodată, mi-am dat seama că cei trei sovietici cunoșteau bine cercetările ce se efectuează de către partid și S.S.I. în cauza PATRASCANU și că ei au fost prezenți și în acel stadiu al cercetărilor" (Declarație pag.4-5).

g/. Din relatările tovarășilor MIRON CONSTANTINESCU și DUMITRU PETRESCU, care au făcut parte din delegația economică condusă de GHEORGHIU DEJ și care a mers la Moscova în ianuarie 1954, reiese că delegația a dus și o scrisoare adresată conducerii P.C.U.S. în care se cerea părerea în legătură cu intenția de a trimite pe LUCRETIU PATRASCANU în fața justiției și condamnarea lui la moarte.

Tovarășul MIRON CONSTANTINESCU arată că tovarășii sovietici au înapoiat scrisoarea, menționând că este o problemă a partidului nostru și că ei nu se amestecă.

h/. Pentru pregătirea procesului a fost folosit în mod nemijlocit IOSIF CHISINEVSCHI. El a instruit pe președintele completului de judecată și pe procurori, a aprobat planul de desfășurare a procesului, a verificat și aprobat chestionarul cu întrebările ce trebuiau să se pună inculpaților și martorilor, a ascultat prin tehnică, din cabinetul său, întreaga desfășurare a procesului și a intervenit de mai multe ori, cerînd suspendarea ședințelor de judecată și chemînd la el pe președintele completului, căruia i-a făcut uneori reproșuri și i-a dat noi indicații.

i/. Pedepsele aplicate celor condamnați au fost stabilite în afara completului de judecată.

Înainte de judecarea procesului, președintelui completului de judecată i s-a spus în mod direct de către IOSIF CHISINEVSCHI, că principalii inculpați în frunte cu L.PATRASCANU trebuie condamnați la moarte.

MOISESCU ILIE, președintele completului de judecată, a făcut cunoscut completului, în timpul deliberării, această indicație primită. Completul de judecată, cunoscînd că hotărîrea definitivă de condamnare urmează să fie luată de organele superioare, a schițat doar un proiect de hotărîre, pentru a-și spune părerea în cazul că vor fi întrebați. În legătură cu aceasta, MOISESCU ILIE declară:

"Am mers apoi la CHISINEVSCHI cu proiectul de hotărîre. Fără să mai dorească să afle ce conține proiectul

de decizie, CHISINEVSCHI a spus că hotărîrea este luată de către conducerea partidului și mi-a dictat pedepsele pe care trebuia să le pronunț.

Am redactat apoi dispozitivul deciziei și am condamnat pe inculpați la pedepsele dictate de CHISINEVSCHI (Declarația lui MOISESCU ILIE, pag.5).

j/. În judecarea, condamnarea și executarea lui LUCRETIU PATRASCANU și a lui REMUS KOFLER, s-a manifestat o mare grabă. Sentința a fost comunicată în ziua de 14 aprilie 1954, iar în noaptea de 16-17 aprilie, cei doi au fost executați. În legătură cu acestea, PINTILIE GHEORGHE a declarat:

"După ce au fost judecați și condamnați, am fost de două ori întrebat la telefon de către CHISINEVSCHI, dacă: "ați terminat cu PATRASCANU?" (adică l-ați executat?)"

k/. Relatările unor anchetatori au confirmat ceea ce a rezultat și din studiul dosarelor, că atît în timpul anchetei efectuate pînă în 1952, cît mai ales după aceea, a existat tendința de implicare în procesul PATRASCANU ori în procese separate și a altor tovarăși din conducerea partidului.

Astfel, într-un mare număr de declarații, la sugestia anchetatorilor, s-au făcut referiri cu privire la pretinsa activitate dușmănoasă ce ar fi fost desfășurată de tovarăși din conducerea partidului sau membri ai CC al PCR, printre care tovarășii ION GHEORGHE MAURER, ALEXANDRU BIRLADEANU, GHEORGHE RADULESCU, STEFAN VOITEC, BUGUR SCHIOFU iar tov.AUREL VIJOLI și MIHAIL LEVENTE au fost arestați și anchetați.

TEOHARI GEORGESCU a relatat că a primit indicație personal de la GHEORGHIU DEJ, să se ia măsuri pentru urmărirea informativă a tovarășilor ION GHEORGHE MAURER și EMIL BODNARAS, sarcină pe care a executat-o.

x

x x

Din analiza întregului material referitor la cazul "PATRASCANU", se desprind următoarele concluzii:

1. Judecarea și condamnarea lui LUCRETIU PATRASCANU a constituit o înscenare monstruoasă, atît din punct de vedere juridic, cît și din punct de vedere politic și moral. El a fost arestat și anchetat în mod abuziv, cu încălcarea celor mai elementare norme.

de legalitate și dreptate. Nici una din probele aduse în instanță, pentru a susține vinovăția sa penală, nu au cuprins fapte reale pe care el le-ar fi săvârșit, ci erau simple plăsmuiri ticluite pe baza unor indicații sau declarații smulse prin mijloace de constrângere fizică și morală, de la unii dintre cei anchetați sau de la martori.

- Au fost încălcate în mod grav normele vieții de partid, nu au fost folosite metode partinice pentru analizarea, în spirit obiectiv, atât a calităților cât și a lipsurilor unui vechi cadru de partid. Este condamabil procedeul că, un conducător de partid a fost trimis spre cercetare organelor MAI, fără ca această măsură să fie discutată și hotărâtă în plenara Comitetului Central sau cel puțin în Biroul Politic.

- Cu toate că a fost reprimat un asemenea cadru de partid, precum și alți activiști merituosi, într-un mod fățarnic, GHEORGHIU DEJ, de repetate ori în plenare ale Comitetului Central și cu alte prilejuri, arăta că, este o fericire pentru partidul nostru că nu am avut de reparat grave nedreptăți și nu am avut de reabilitat pe nimeni post-mortem.

2. LUCRETIU PATRASCANU a fost unul dintre cei mai vechi membri ai partidului și timp îndelungat a îndeplinit funcții importante de conducere în partid. El a avut o temeinică pregătire de cultură generală și teoretică, o bogată activitate publicistică, scriind câteva lucrări de analiză economică, filozofică și social-politică a condițiilor din România, pe baza concepției marxiste.

L.PATRASCANU a fost unul din reprezentanții de seamă ai partidului care a participat efectiv la pregătirea și îndeplinirea insurecției armate, și a fost singurul ministru comunist în primul guvern instaurat după 23 August 1944.

O trăsătură principală a vieții și activității sale a constituit-o devotamentul nețărmurit față de cauza socialismului și comunismului, patriotismul său fierbinte, dragostea și abnegația pentru apărarea intereselor poporului român. El a militat neobosit pentru prietenia cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări, pe baza egalității în drepturi și a respectării suveranității.

3. Cunoscându-se contribuția și meritele sale la unele din principalele acțiuni întreprinse de partidul nostru, LUCRETIU PATRASCANU s-a bucurat de stimă și reputație în cercuri largi ale poporului nostru, fiind considerat ca unul din conducătorii partidului.

Toate acestea au atras invidie din partea lui GHEORGHIU DEJ, care a luat măsuri să-l izoleze în mod treptat și apoi să-l scoată din viața politică a partidului și statului. Aceste măsuri au fost încurajate de consilierii sovietici, nemulțumiți de poziția lui LUORETIU PATRASCANU la încheierea armistițiului și la aplicarea în practică a convenției de armistițiu, precum și de observațiile acestuia asupra unor stări de lucruri negative din U.R.S.S.

x

Asemenea procedee au fost posibile în condițiile când se înrădăcinase practica de a nu se respecta normele vieții și democrației interne de partid. Îndeosebi, se încălca principiul muncii și conducerii colective, de multe ori hotărâri de mare însemnătate pentru partid și stat fiind luate de către o singură persoană. Această situație a dus la încălcarea gravă a legalității socialiste, cu consecințe tragice pentru numeroase persoane, unele dintre ele cu merite în activitatea desfășurată pe linie de partid și de stat.

Deși, încă din 1956, a fost condamnat cultul personalității și arătate urmările lui, totuși în fapt, mulți ani după aceasta, s-a continuat folosirea practicilor negative și dăunătoare ale acestuia.

Abia după Congresul al IX-lea al P.C.R. s-au luat măsuri concrete care au dus la înlăturarea, odată pentru totdeauna, a condițiilor care au favorizat încălcarea, de către persoane cu munci de conducere din organele de partid și de stat, a normelor vieții și democrației interne de partid, precum și ale legalității socialiste.

Este meritul Congresului al IX-lea și al conducerii Partidului că a asigurat în acest fel, respectarea cu cea mai mare rigurozitate a democrației interne de partid, aplicarea neabătută a principiului muncii și conducerii colective, respectarea cu strictețe - în primul rând de către factorii de cea mai mare răspundere din partid și stat - a legalității socialiste. Toate acestea au dus la ridicarea, pe o treaptă calitativ superioară a întregii activități a partidului și statului nostru.

x

x x

Pe baza concluziilor care s-au desprins din prezentul raport, Comisia de partid face următoarele propuneri:

./.

1. Condamnarea înscenării odioase făcută împotriva lui L.PATRASCANU și celorlalți anchetați și judecați împreună cu el, a tuturor abuzurilor, samavolniciilor și înscenărilor judiciare, practici străine principiilor partidului și statului nostru, prin care s-au încălcat cele mai elementare norme ale moralei și legalității socialiste.

Deoarece, din punct de vedere juridic, faptele de mai sus sînt prescrise - prin expirarea termenului prevăzut de lege pentru acționarea în justiție -, propunem tragerea la răspundere, pe linie de partid, a celor vinovați de comiterea ilegalităților arătate.

2. Organele de stat de resort să anuleze hotărîrea judecătorească de condamnare a lui L.PATRASCANU precum și hotărîrile de condamnare a tuturor celor implicați în cele două loturi ale "procesului PATRASCANU".

3. Reabilitarea post-mortem a lui L.PATRASCANU, recunoscîndu-i-se meritele față de partidul și statul nostru.

4. Strămutarea osemintelor lui L.PATRASCANU la Hemiciclul Monumentului eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism.

5. Pentru cinstirea memoriei lui L.PATRASCANU să se ia următoarele măsuri:

a/. atribuirea numelui său unei școli de cultură generală din orașul Bacău, unui institut de învățămînt superior și unei străzi;

b/. editarea lucrărilor sale.

6. Reabilitarea post-mortem a lui REMUS KOFLER și EMIL CALMANOVICI.

7. Reabilitarea și repunerea în toate drepturile de membri ai partidului a tovarășilor Elena PATRASCANU, LENA CONSTANTE, PETRE NICOLAE, JAK BERMAN, BIRTASU MIRCEA, LILI REVESZ, ZILBER HERBERT, BETEA NICOLAE, care datorită acestui proces și-au pierdut calitatea de membru al partidului.

8. Acordarea de pensii victimelor din aceste procese sau urmașilor lor, care nu mai pot munci și nu au alte mijloace de existență.

9. Verificarea cazurilor în care se constată că și alte persoane au avut de suferit, sub o formă sau alta, de pe urma faptului că au lucrat cu PATRASCANU, au fost rude ale acestuia ori au folosit lucrările lui, pentru a fi repuse în drepturile ce li se cuvin.

10. Anularea decretelor prin care s-au acordat distincții celor care au contribuit la pregătirea și desfășurarea acestui proces.

11. Prelucrarea în organele de partid a concluziilor Plenarei C.C. al P.G.R. cu privire la acest caz. De asemenea, să se prelucereze cu lucrătorii organelor de securitate, M.A.I., Procuratură și Justiție, concluziile ce se desprind din practicile nelegale folosite în cadrul anchetei și procesului PATRASCANU.

[Handwritten signatures and initials in blue ink, enclosed in a rectangular box.]